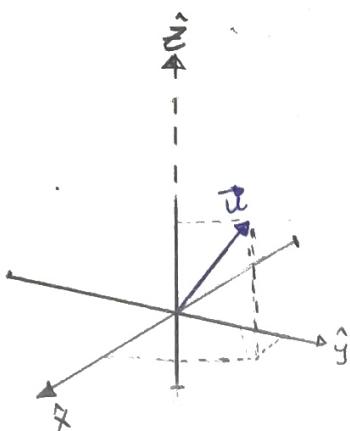

20/03

Repetition vektor Algebra:

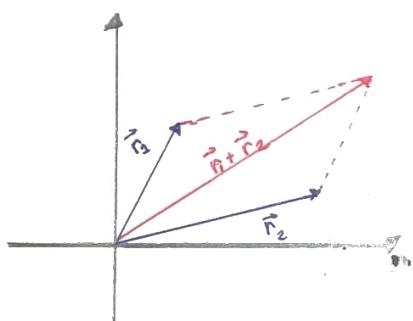
Vektor:

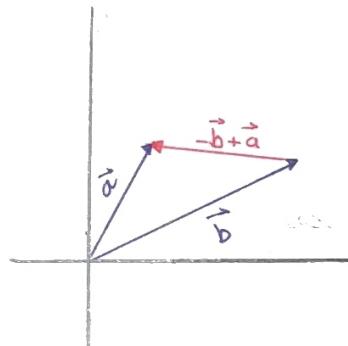
$$\vec{u} = x\hat{x} + y\hat{y} + z\hat{z}$$

$$\vec{u} = [x, y, z]$$

Vektorer kan adderas:

Vektorer kan Substraheras

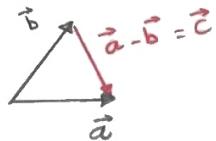
Geometri \iff vektor algebra

Skalärprodukt av två vektorer:

$$\vec{r}_1 \cdot \vec{r}_2 = |\vec{r}_1| \hat{x} \cdot (|\vec{r}_2| \cos \theta \hat{x} + |\vec{r}_2| \sin \theta \hat{y}) \\ = |\vec{r}_1| |\vec{r}_2| \cos \theta$$

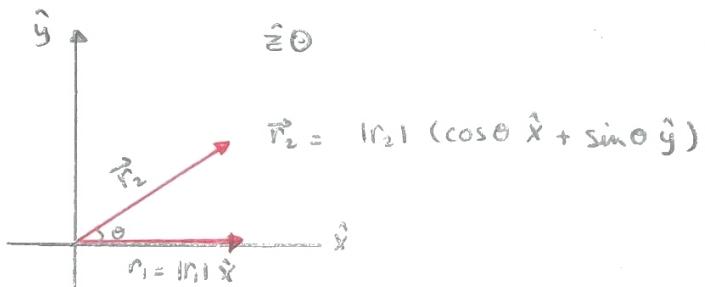
Exempel: (härledning av cosinussatsen)

$$\vec{c}^2 = (\vec{a} - \vec{b})(\vec{a} - \vec{b}) = \vec{a}^2 + \vec{b}^2 - 2\vec{a}\vec{b}$$

$$\vec{c}^2 = \vec{a}^2 + \vec{b}^2 - 2ab \cos \theta \Rightarrow \cos(\theta) = \frac{\vec{a}^2 + \vec{b}^2 - \vec{c}^2}{2ab} = \text{cosinussatsen}$$

Kryssprodukt:

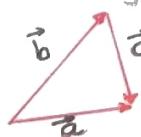

$$\vec{r}_1 \times \vec{r}_2 = \begin{bmatrix} \hat{x} & \hat{y} & \hat{z} \\ 0 & 0 & 0 \\ |\vec{r}_1| & 0 & 0 \end{bmatrix} = \hat{z} |\vec{r}_1| |\vec{r}_2| \sin \theta$$

$$(\vec{r}_1 \times \vec{r}_2) \perp \vec{r}_1$$

$$(\vec{r}_1 \times \vec{r}_2) \perp \vec{r}_2$$

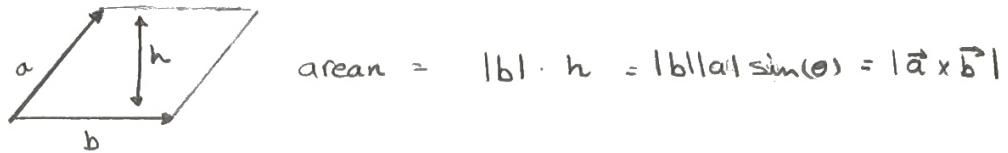
Exempel: (härledning av sinus-satsen)

$$|\vec{a} \times \vec{c}| = |\vec{a} \times (\vec{a} - \vec{b})| \\ |\vec{a}| |\vec{c}| \sin \theta_b = |\vec{a} \times \vec{b}| = |\vec{a}| |\vec{b}| \sin \theta_c \\ \Rightarrow \frac{\sin \theta_b}{|\vec{b}|} = \frac{\sin \theta_c}{|\vec{c}|}$$

Kryssprodukt tolkning:

$$|\vec{a} \times \vec{b}| = ab \sin \theta$$

normalvektor till \vec{a}, \vec{b} planet

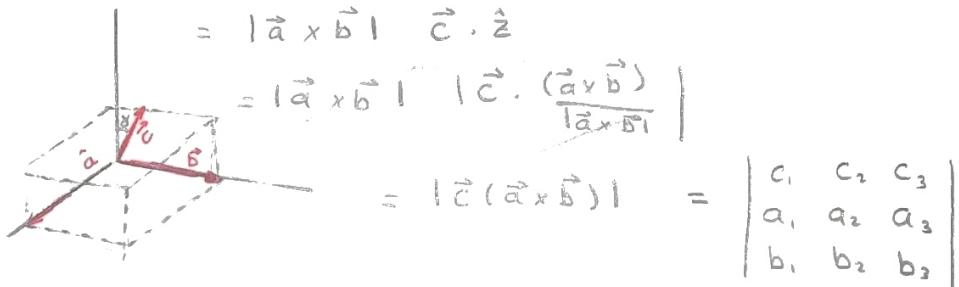
$$\frac{\vec{a} \times \vec{b}}{|\vec{a} \times \vec{b}|} = \hat{n}$$

Volym

$$= \text{arean} \cdot h \\ = |\vec{a} \times \vec{b}| \cdot |\vec{c}| \cos(\theta)$$

$$= |\vec{a} \times \vec{b}| \cdot \vec{c} \cdot \hat{z}$$

$$= |\vec{a} \times \vec{b}| \left| \vec{c} \cdot \frac{(\vec{a} \times \vec{b})}{|\vec{a} \times \vec{b}|} \right|$$

$$\cos(\theta) = \frac{|\vec{c} \cdot (\vec{a} \times \vec{b})|}{|\vec{a} \times \vec{b}| |\vec{c}|}$$

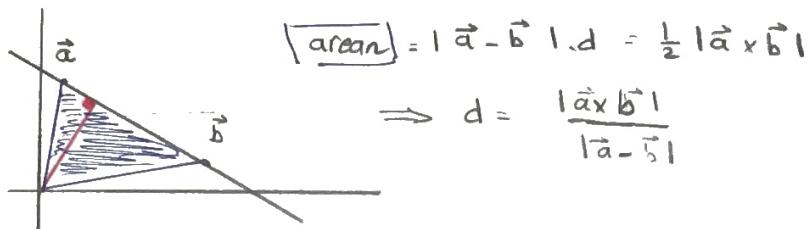
Kryss triple produkt: $\vec{a} \times \vec{b} \times \vec{c}$

$$\text{Obs! } \vec{a} \times (\vec{b} \times \vec{c}) \neq (\vec{a} \times \vec{b}) \times \vec{c} \quad (\text{ej associativ})$$

Jacobi identitet: $\vec{a} \times (\vec{b} \times \vec{c}) + \vec{b} \times (\vec{c} \times \vec{a}) + \vec{c} \times (\vec{a} \times \vec{b}) = 0$

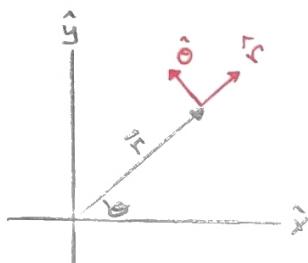
Lagrangsiidentitet: $\vec{a} \times (\vec{b} \times \vec{c}) = \vec{b}(\vec{a} \cdot \vec{c}) - \vec{c}(\vec{a} \cdot \vec{b})$

Exempel: avstånd från origo till en linje:

Kap 5.

Polära koordinat:

$$\hat{r} = \cos(\theta) \hat{x} + \sin(\theta) \hat{y}$$

$$\hat{\theta} = -\sin(\theta) \hat{x} + \cos(\theta) \hat{y}$$

Obs: θ är beroende av tiden t

$$\frac{d\hat{\theta}}{dt} = -\hat{r} \dot{\theta}$$

$$\begin{aligned} \frac{d\hat{r}}{dt} &= -\dot{\theta} \sin(\theta_t) \hat{x} + \dot{\theta} \cos(\theta_t) \hat{y} \\ &= \dot{\theta} (\sin(\theta_t) \hat{x} + \cos(\theta_t) \hat{y}) \\ &= \dot{\theta} \hat{e} \end{aligned}$$

Hela vektorn \vec{r}

$$\vec{r}_{CB} = r_{CB} \hat{r}_{CB}$$

differentiera med tiden

$$= \frac{dr}{dt} \hat{r} + r \frac{d\hat{r}}{dt}$$

$$\Rightarrow \frac{d\vec{r}}{dt} = \dot{r}\hat{r} + r\dot{\theta}\hat{\theta} = i\dot{r}\hat{i} + r\omega\hat{\theta} = \boxed{\frac{d\vec{r}}{dt}}$$

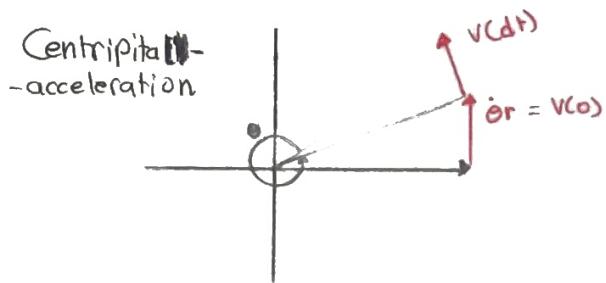
$$\vec{a} = \frac{d}{dt} \frac{d\vec{r}}{dt} = \frac{d}{dt} (i\dot{r}\hat{i} + r\dot{\theta}\hat{\theta}) = \boxed{i\ddot{r}\hat{i} + i\dot{r}\dot{\theta}\hat{\theta} + r\ddot{\theta}\hat{\theta} + r\dot{\theta}\ddot{\theta} - r\dot{\theta}^2\hat{r}}$$

Obs!

r enkel skrivet
betyder beloppet $|r|$

$$\boxed{\vec{a} = (\ddot{r} - \dot{\theta}^2 r)\hat{r} + (2\dot{r}\dot{\theta} + r\ddot{\theta})\hat{\theta}}$$

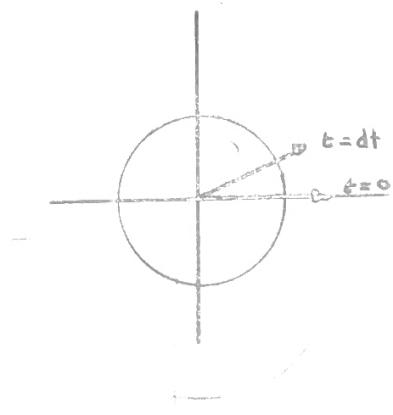
där $\dot{\theta}^2 r$ är centripetalacceleration
 $r\dot{\theta}$ är corioliskraften

$$\begin{aligned} dv &= v(dt) - v(0) \\ &= \dot{\theta} r \hat{\theta}(dt) - \dot{\theta} r \hat{\theta}(t) \end{aligned}$$

$$\frac{dv}{dt} = -\dot{\theta} r \frac{d\theta}{dt} = -\ddot{\theta}^2 r \hat{r}$$

Coriolis Kraft:

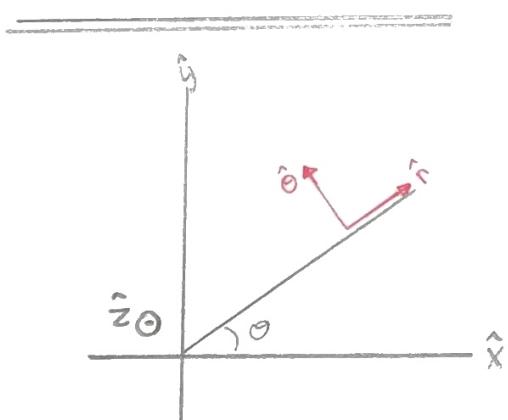
radie ändring \Rightarrow hastighet v_0 ändring
 \downarrow

$$dv_\theta = \dot{\theta} dr + r d\theta$$

\nwarrow riktning ändring pga rotation

$$a_\theta = \frac{dv_\theta}{dt} = \dot{\theta} \frac{dr}{dt} + \frac{rd\theta}{dt} = 2r\dot{\theta}$$

Kap 5 i 3dimensioner

$$\begin{aligned} \hat{\theta} &= -\sin\theta \hat{x} + \cos\theta \hat{y} \\ \hat{r} &= \hat{x} \cos\theta + \hat{y} \sin\theta \\ \hat{z} \times \hat{r} &= \cos\theta \hat{z} \times \hat{x} + \sin\theta \hat{z} \times \hat{y} \\ &= \cos\theta \hat{y} - \sin\theta \hat{x} = \hat{\theta} \end{aligned}$$

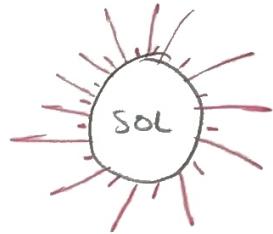
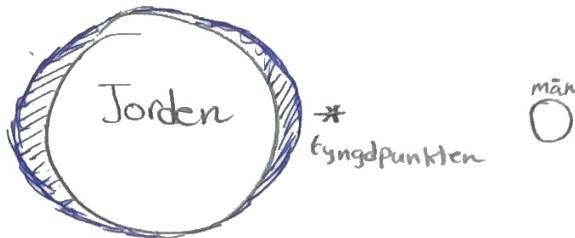
Koordinat oberoende

$$\vec{r} = r \hat{r} \quad \text{där } r = \text{konstant}$$

$$\frac{d\vec{r}}{dt} = r\dot{\theta}\hat{\theta} = r\dot{\theta}(\hat{z} \times \hat{r}) = (\dot{\theta}\hat{z}) \times (r\hat{r})$$

$$\boxed{\frac{d\vec{r}}{dt} = \vec{\omega} \times \vec{r}} \quad \text{fö r en konstant radie}$$

Centripetalkraftens inverkan (tidvatten)

tidvatten sker var 12:e timma

Tidvatten tar energi!

pga solen och månen

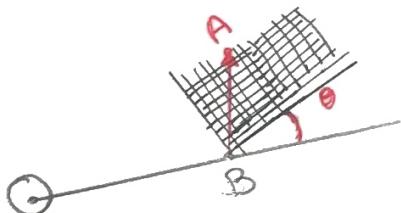
tar rörelseenergi och gör om den till värme!

tar energi från jordens rotation!

Obs! (Månen hade en rotation en gång i tiden! men iom att "tidsvattens-effekten" är större på månen så upphörde rotationen)

Sammansatt rörelse

Rotation \Leftrightarrow translation!

Origo

$$\vec{V}_A = \vec{V}_B + \vec{V}_{A/B} \Leftrightarrow \vec{V}_A = \vec{V}_B + (\vec{V}_A - \vec{V}_B)$$

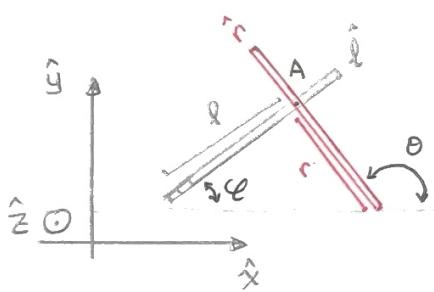
$$\begin{aligned}\vec{a}_A &= \vec{a}_B + \vec{a}_{A/B} \\ &= \vec{a}_B + (\vec{a}_{\text{rel}} + \omega \times r_{A/B} + 2\omega \times \vec{V}_{\text{rel}} + \omega \times (\omega \times \hat{r}))\end{aligned}$$

Viktigt specialfall

$$\begin{aligned}
 \vec{v}_A - \vec{v}_B &= \vec{v}_{A/B} \\
 &= \vec{\omega} \times \hat{r}_{A/B} + \hat{r}_{A/B} \hat{r}_{A/B} \\
 &= \vec{\omega} \times \hat{r}_{A/B} \quad (\text{om } \hat{r}_{A/B} = 0, \text{dvs om radien är konstant})
 \end{aligned}$$

Räkneexempel:

Fråga varför $\dot{\theta} = \dot{\varphi}$ under detta läge?
(som funktion av $\dot{\theta}$)

$$\vec{v}_A = \dot{\varphi} \hat{z} \times \hat{l} = \underbrace{r\dot{\varphi}}_{\text{sett från } \varphi} + \dot{\theta} \hat{z} \times (\hat{r}\hat{r})$$

IOM A's rotation måste vara samma vid båda referenspunktena

2 okända ≈ 1 ekvation, men det är ok ty 2d-ekvation

$$\Rightarrow \dot{\varphi} \hat{l} (\hat{z} \times \hat{l}) = r\dot{\varphi} + \dot{\theta} \hat{r} (\hat{z} \times \hat{r})$$

$$\textcircled{I} \quad \hat{l} (\hat{z} \times \hat{l}) = \hat{z} (\hat{l} \times \hat{l}) = 0 \quad \begin{array}{l} \text{vi multiplicerar allt med } \hat{l} \text{ så att} \\ \text{vi blir av med } V.l \end{array}$$

$$\begin{aligned}
 \Rightarrow \hat{l} (\dot{\varphi} l \cdot \hat{z} \times \hat{l}) &= \hat{l} \dot{r} r + \dot{l} \dot{\theta} r (\hat{z} \times \hat{r}) \\
 0 &= \hat{l} \dot{r} \hat{r} + \dot{l} \dot{\theta} r (\hat{z} \times \hat{r}) = \\
 &= \dot{r} \cos(\theta - \varphi) + \dot{\theta} r \hat{z} (\hat{r} \times \hat{l}) \\
 &= \dot{r} \cos(\theta - \varphi) - \dot{\theta} r \sin(\theta - \varphi)
 \end{aligned}$$

$$\rightarrow \boxed{\dot{r} = \dot{\theta} r \tan(\theta - \varphi)}$$

$\dot{\varphi}$ lösbar analog

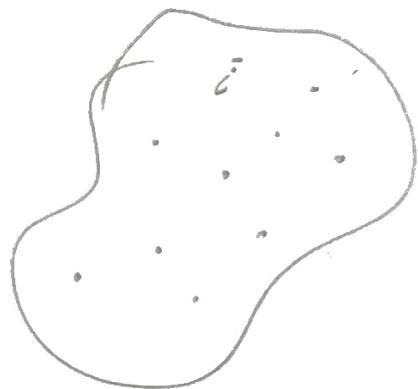
$$\begin{aligned}
 \dot{\varphi} l \hat{r} \cdot (\hat{z} \times \hat{l}) &= \dot{r} \\
 \dot{\varphi} l (\hat{z} (\hat{l} \times \hat{r})) &= \dot{r} \\
 \dot{\varphi} l \sin(\theta - \varphi) &= \dot{\theta} r \frac{\sin(\theta - \varphi)}{\cos(\theta - \varphi)}
 \end{aligned}$$

$$\rightarrow \boxed{\dot{\varphi} = \frac{\dot{\theta} r}{l \cos(\theta - \varphi)}}$$

Kapitel 6 - Intro

- Notation:
- \vec{G} = rörelsemängd (momentum)
 - \vec{F} = kraft (force)
 - \vec{M} = Vridmoment (Torque)
 - \vec{H} = rörelsemängdsmoment (Angular momentum)

Partikelsystem: (index i) indexrar de enskilda partiklarna (kropparna)

$$\begin{aligned}
 \text{Total kraft : } \vec{F}_{\text{tot}} &= \sum_i \vec{F}_i \\
 &= \sum_i m_i \vec{a}_i \\
 &= \sum_i m_i \frac{d}{dt} \vec{V}_i = \frac{d}{dt} \underbrace{\sum_i m_i \vec{V}_i}_{\vec{G}}
 \end{aligned}$$

$$\Rightarrow \boxed{\vec{F}_{\text{tot}} = \frac{d}{dt} \vec{G}}$$

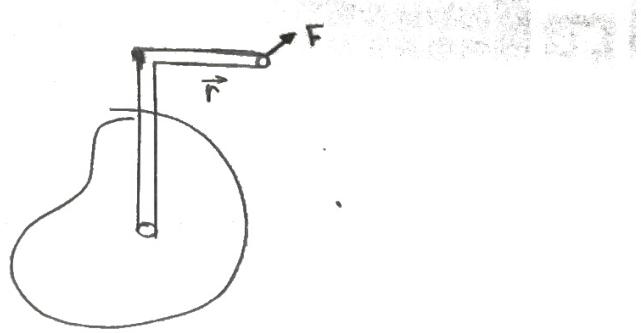
$$\begin{aligned}
 \vec{G}_{\text{tot}} &= \sum_i m_i \frac{d}{dt} \vec{r}_i \\
 &= \frac{d}{dt} \sum_i m_i \vec{r}_i = \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{m_{\text{tot}}} \sum_i m_i \vec{r}_i \right) m_{\text{tot}} = m_{\text{tot}} \frac{d}{dt} \vec{R}_{\text{cm}}^{\text{masscentrum}} \\
 &= m_{\text{tot}} \vec{V}_{\text{cm}} = \vec{G}_{\text{tot}}
 \end{aligned}$$

$$\vec{F}_{\text{tot}} = m_{\text{tot}} \vec{V}_{\text{tot}} = \vec{G}$$

$$\dot{\vec{R}}_{\text{cm}} \cdot m_{\text{tot}} = \vec{G}$$

Arbete och energi

Arbete: $\int \vec{F} \cdot d\vec{r}$

$$\Rightarrow \frac{d\vec{U}}{dt} = (\vec{r} \times \vec{F}) \cdot (\hat{z} \frac{d\theta}{dt}) = \vec{\omega} \cdot (\vec{r} \times \vec{F})$$

$$= \vec{\omega} \cdot \underbrace{\vec{M}_{tot}}_{\text{Effekt}}$$

$$\begin{aligned} dU &= \vec{F} d\vec{r} = \vec{F} \cdot (\hat{z} \times \vec{r} d\theta) \\ &= \hat{z} \cdot (\vec{r} \times \vec{F}) d\theta = \vec{M} (\hat{z} d\theta) \end{aligned}$$

Kinetisk energi

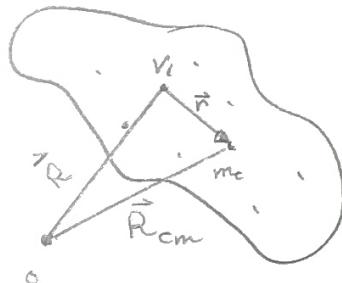
$$T = \sum \frac{1}{2} m_i \vec{v}_i^2$$

$$= \sum_i \frac{1}{2} m_i (\vec{V}_{cm} + \vec{v}_i)^2$$

$$= \sum_i \frac{1}{2} m_i (\vec{V}_{cm}^2 + 2 \vec{V}_{cm} \cdot \cancel{\vec{v}_i} + \vec{v}_i^2)$$

$$= \sum_i \frac{1}{2} m_i V_{cm}^2 + \frac{1}{2} \sum_i m_i \vec{v}_i^2$$

$$= \underbrace{\frac{1}{2} m_{tot} \vec{V}_{cm}}_{E_k \text{ för masscentrum}} + \underbrace{\frac{1}{2} \sum m_i \vec{v}_i^2}_{\text{Intern kinetisk energi}}$$

$$\vec{R} = \vec{R}_{cm} + \vec{r}$$

$$\text{Ty: } \vec{v} = \vec{V}_{cm} + \vec{v}_i$$

$$\Leftrightarrow T_{tot} = T_0 + T_{cm}$$

$$T_{cm} = \frac{1}{2} \sum_i m_i (\vec{\omega} \times \vec{r}_i)^2$$

om den
roterar

Specialfall: $\vec{\omega} = (0, 0, \omega)$

$$\vec{r} = (x, y, z) \quad \left\{ \begin{bmatrix} \hat{x} & \hat{y} & \hat{z} \\ 0 & 0 & \omega \\ x & y & z \end{bmatrix} = \omega(x\hat{y} - y\hat{x}) \right.$$

$$\implies T_{cm} = \frac{1}{2} \sum_i m_i \omega^2 (x_i^2 + y_i^2)$$

$$= \frac{1}{2} \omega^2 \sum_i m_i (x_i^2 + y_i^2) = \frac{1}{2} \omega^2 I_{zz}$$

$$\implies \boxed{E_k = \frac{1}{2} m_{tot} v^2 + \frac{1}{2} \omega^2 I}$$

Sammanfattning

Linjära Koordinator

\vec{v} : hastighet

\vec{G} : rörelsemängd

\vec{F} : kraft

m : tröghetsmassa

Rotationer

$\vec{\omega}$: vinkelhastighet

\vec{H} : rörelsemängdsmoment

\vec{M} : vridmoment

I : Tröghetsmoment

Kinetisk-energi: $\frac{1}{2} mv^2$

$+ \frac{1}{2} I \omega^2$

Effekt: $\vec{F} \cdot \vec{v}$

$+ \vec{M} \cdot \vec{\omega}$

$\vec{F} = \dot{\vec{G}}$

$\vec{M} = \dot{\vec{H}}$

$$\vec{V}_{\text{tot}} = \vec{V}_A + \vec{V}_B$$

$$\vec{\omega}_{\text{tot}} = \vec{\omega}_A + \vec{\omega}_B$$

Men!! $\vec{r}_{\text{tot}} = \vec{r}_A + \vec{r}_B$

$$\Theta_{\text{tot}} \neq \Theta_A + \Theta_B$$

Tröghetsmoment: Ex

$$I_{zz} = \iiint \rho (x^2 + y^2) dx dy dz$$

Ex 1 Disk!

$$I_{\text{disk}} = \frac{1}{2} m r^2 = \frac{1}{2} (\rho r^2) r^2 = \frac{1}{2} \rho r^4$$

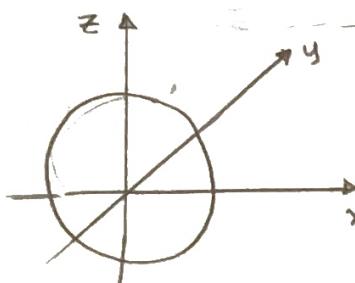
Om ihålig, där inneradiell: r yttre radie: R

$$\left. \begin{aligned} I &= \frac{1}{2} \frac{\rho (R^4 - r^4) m}{\rho (R^2 - r^2)} \end{aligned} \right\}$$

$$\Rightarrow I = \frac{1}{2} m (R^2 + r^2)$$

Ex 3:

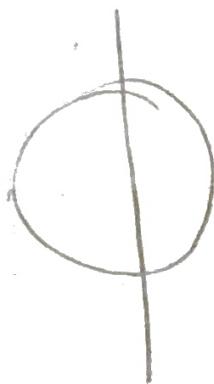
$$I = \oint ds r^2 \cos^2 \theta \rho$$

$$ds = r d\theta$$

$$= \oint x^2 \rho ds = \oint \frac{1}{2} \rho (x^2 + y^2) ds$$

$$= \frac{1}{2} r^2 \int \rho ds = \frac{1}{2} m r^2$$

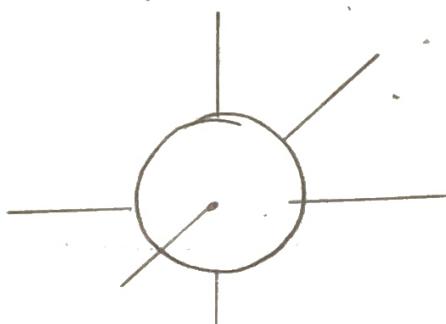
Ex 4

Rotation av disk
runt axel

$$I_{\text{disk}} = \frac{1}{2} I_{\text{ring}} = \frac{1}{4} m r^2$$

Ex 5

$$\begin{aligned} I_{\text{sfer}} &= \iint dA (x^2 + y^2) \rho \\ &= \iint dA \frac{2}{3} (x^2 + y^2 + z^2) \\ &= \iint dA \left(\frac{2}{3} r^2\right) \rho \\ &= \frac{2}{3} r^2 \iint \rho \, dA = \frac{2}{3} m r^2 \end{aligned}$$

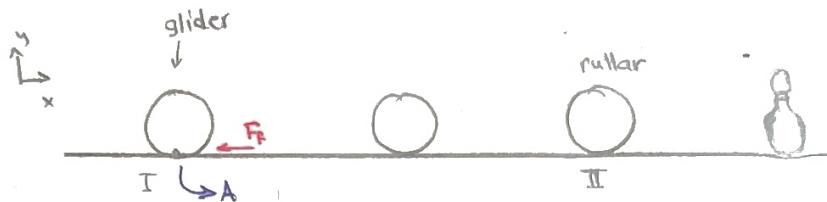
Tröghetsmoment: $I = \int r^2 dm$ ^{masselement}

"Om massan är ett mått på motstånd för translational acceleration
så är tröghetsmoment motstånd för rotationell acceleration."

Om densiteten är konstant då ges

$$I = \rho \int r^2 dV$$

Volumelement

Klotet glider först sedan rullar

Vad är bevarat?

↳ rörelsemängdmoment? Ja kring A

1. glider först med fart v

2. Hur snabbt rullar den
i slutet

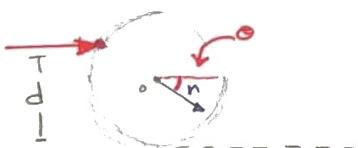
Högerhandsregel ty Vi x-led
Vi y-led

$$H_I = \underline{-}m v r \hat{z}$$

genom att räkna ut rörelsemängdmoment
kring ett punkt
så blir $\vec{r} \times \vec{F} = 0$
 $\Rightarrow H_o = \text{konstant}$

$$H_{II} = (-m\tilde{v}r - I\omega)\hat{z} = -m\tilde{v}r - \frac{2}{5}mr^2\omega_{II}$$

Ex: Biljardboll:

Var ska vi stöta kulan så den rullar iväg utan att glida?

$$F = m \cdot a_{cm}$$

tröghetsmoment

$$\text{Vridmoment } M_o = I_o \ddot{\theta}$$

införa att den rullar utan att glida

$$I_o = \frac{2}{5}mr^2 \quad (\text{för homogen klot})$$

$$\Rightarrow \begin{cases} V = \dot{\theta}r \\ a = \ddot{\theta}r \end{cases} \quad \begin{array}{l} \text{rullar} \\ \text{ej glider} \end{array}$$

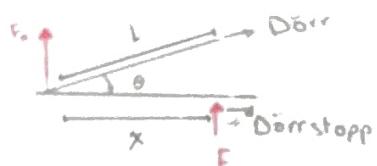
$$\rightarrow F = m \cdot \theta r$$

$$M = F(d-r) = \frac{2}{5} mr^2 \ddot{\theta}$$

$$\rightarrow \frac{F(d-r)}{F} = \frac{2}{5} \frac{mr^2}{mr} \quad \boxed{d = (1 + \frac{2}{5})r}$$

Ex:

Vår ska dörrstoppet placeras för att inte belasta gångjärnet?

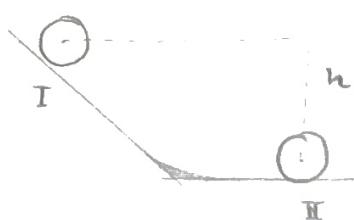
$$F = m \cdot a_{mc} = m \cdot \frac{L}{2} \ddot{\theta} \quad \text{Vår blir } x \text{ så att } h_0 = 0$$

$$M_{mc} = (x - \frac{L}{2}) F = I_{mc} \cdot \ddot{\theta}$$

$$\frac{(x - \frac{L}{2}) F}{L} = \frac{I_{cm}}{m \frac{L}{2}} \ddot{\theta} \Rightarrow x - \frac{L}{2} = \frac{I_{cm}}{\frac{mL}{2}} = \frac{\frac{1}{12} mL^2}{\frac{1}{2} mL}$$

$$\rightarrow x - \frac{L}{2} = \frac{1}{6} L \Rightarrow x = \left(\frac{1}{6} + \frac{1}{2}\right) L = \frac{8}{12} L = \frac{2}{3} L$$

Ex:

Vad blir slut hastigheten
när kulan släpps i vila

Energi bevaras

$$U_I = KE_{\text{I}} \quad \rightarrow I = kmr^2$$

$$\begin{aligned} mgh &= \frac{1}{2}mv_{cm}^2 + \frac{1}{2}I\omega^2 \\ &= \frac{1}{2}mv_{cm}^2 + \frac{1}{2}kmr^2 \underbrace{\omega^2}_{V_{cm}^2} \\ &= \frac{1}{2}m(1+k)V_{cm}^2 \end{aligned}$$

$$\Rightarrow V_{cm}^2 = \frac{2gh}{1+k} \quad \Rightarrow V_{cm} = \sqrt{\frac{2gh}{1+k}}$$

Kapitel 7

Linjära algebro:

$$\vec{y} = A \vec{x}$$

$$y = A x$$

Komponentvis.

$$y_i = \sum_{j=1}^n A_{ij} x_j \quad , \quad A = \begin{bmatrix} A_{11} & A_{12} & \cdots & A_{1n} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ A_{n1} & A_{n2} & \cdots & A_{nn} \end{bmatrix}$$

Einsteins Summeringskonvention

$$y_i = A_{ij} x_j = A_{ik} x_k$$

Summa över alla index som förekommer exakt 2 gånger

Matrismultiplikation

$$(AB)_{ij} = \sum_k A_{ik} B_{kj} = A_{ip} B_{pj}$$

Skalär produkt:

$$a \cdot b = a_i b_i = a_k \delta_{ki} b_j = a_k b_k$$

Kryssprodukt:

$$(a \times b)_i = \sum_{jk} \epsilon_{ijk} \quad , \quad \text{där } \epsilon_{123} = \epsilon_{231} = \epsilon_{312} = 1 \quad \epsilon_{213} = \epsilon_{321} = \epsilon_{132} = -1$$

och alla repeterade index komponenter = 0

$$\text{Exempel: } (\mathbf{a} \times \mathbf{b})_3 = a_i b_j \epsilon_{3ij}$$

i, j kan vara (1, 2) eller (2, 1)

$$1 = \epsilon_{312} = -\epsilon_{321}$$

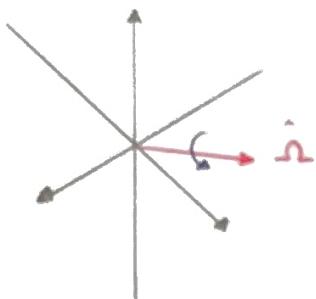
$$\implies (\mathbf{a} \times \mathbf{b})_3 = a_1 b_2 - a_2 b_1$$

$$\text{Vi har } \mathbf{a} \times (\mathbf{b} \times \mathbf{c}) = \mathbf{b}(\mathbf{a} \cdot \mathbf{c}) - \mathbf{c}(\mathbf{a} \cdot \mathbf{b})$$

$$\epsilon_{ijk} \epsilon_{ilm} = \delta_{il} \delta_{km} - \delta_{im} \delta_{kl}$$

Rotationsmatriser

$R_{\hat{\omega}}(\theta) \rightarrow$ Betecknar rotation kring axeln $\hat{\omega}$ med vinkel θ

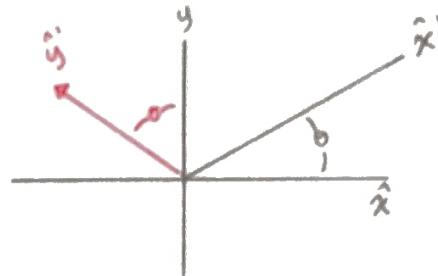
Specialfall: $R_z(\theta) = R$ kallas denbara R

$$\hat{x}' = R\hat{x} = x(\cos \theta \hat{x} + \sin \theta \hat{y})$$

$$\hat{y}' = R\hat{y} = y(-\sin \theta \hat{x} + \cos \theta \hat{y})$$

$$R\hat{z} = z\hat{z}$$

$$\text{om } \vec{r} = x\hat{x} + y\hat{y} + z\hat{z}$$

$$\begin{aligned} \Rightarrow R\hat{z}\vec{r} &= \cos(\theta)(x\hat{x} + y\hat{y} + z\hat{z}) \\ &+ \sin(\theta)(x\hat{y} - y\hat{x}) \\ &+ z\hat{z} - \cos(\theta)z\hat{z} \end{aligned}$$

$$\Rightarrow \cos(\theta)\vec{r} + (1 - \cos(\theta))\hat{z}(\hat{z} \cdot \vec{r}) + \sin(\theta)(\hat{z} \times \vec{r})$$

På allmän form:

$$R_{\hat{\omega}}(\theta)\vec{r} = \cos(\theta)\vec{r} + (1 - \cos(\theta))\hat{\omega}(\hat{\omega} \cdot \vec{r}) + \sin(\theta)(\hat{\omega} \times \vec{r})$$

En allmän rotation av en vektor \vec{r} runt $\hat{\omega}$ med vinkel θ

Komponenter:

$$(R_{\hat{\Omega}}(\theta) \vec{r})_i = \cos(\theta) \vec{r}_i + (1-\cos(\theta)) (\hat{\Omega} \cdot \vec{r}) \hat{\Omega}_i + \epsilon_{ijk} \hat{\Omega}_j \vec{r}_k \sin(\theta)$$

Vill skriva på matrisform:

$(A_{ik}) \vec{r}_k \rightarrow$ en matris vektor

$$(A_{ik}) \vec{r}_k = \cos(\theta) \delta_{ik} \vec{r}_k + (1-\cos(\theta)) \hat{\Omega}_i (\hat{\Omega}_k \cdot \vec{r}_k) +$$

$$+ \sin(\theta) \epsilon_{ijk} \hat{\Omega}_j \vec{r}$$

$$= (\cos(\theta) \delta_{ik} + (1-\cos(\theta)) \hat{\Omega}_i \hat{\Omega}_k + \sin(\theta) \sum_j \epsilon_{ijk} \hat{\Omega}_j) \cdot \vec{r}_k$$

varje komponent i rotationsmattisen!

$$(R_{\hat{\Omega}}(\theta))_{ik} = \cos(\theta) \delta_{ik} + (1-\cos(\theta)) \hat{\Omega}_i \hat{\Omega}_k - \sum_j \sin(\theta) \epsilon_{ijk} \hat{\Omega}_j$$

→ Rotationsmatris runt $\hat{\Omega}$ med vinkel θ , $\hat{\Omega}$ är en enhetsvektor

Om vi har en godtycklig matris

$R_{\hat{\Omega}}(\theta)$ Hur räknar vi ut $\hat{\Omega}$ och θ ?

Först Def: spåret av en matris $A \implies \text{sp}(A) = \sum_i A_{ii}$

dvs summan av diagonalen

$$\text{Sp}(R_{\hat{n}}(\theta)) = 3 \cos(\theta) + (1 - \cos(\theta)) \hat{n} \cdot \hat{n}$$

$$= 3 \cos(\theta) + (1 - \cos(\theta)) \cdot 1$$

$$= 1 + 2 \cos(\theta) \rightarrow \begin{array}{l} \text{med denna kan} \\ \text{man f\u00e5r fram } \theta \\ \text{som den har roterat} \end{array}$$

Vad blir Ω ?

$$\text{titta p\u00e5 } (R_{\hat{n}})_{ik} - (R_{\hat{n}})_{ki} = \sin(\theta) (\epsilon_{ijk} \Omega_j - \epsilon_{kji} \Omega_i)$$

$$= 2 \sin(\theta) \epsilon_{ijk} \cdot \Omega_j \rightarrow \begin{array}{l} \text{med denna} \\ \text{f\u00e5r man} \\ \text{enkelt fram} \\ \sin \text{ vektor } \Omega \end{array}$$

$$\underline{\text{Ex: }} (R_{\hat{n}})_{12} - (R_{\hat{n}})_{21} = \sum 2 \sin(\theta) \epsilon_{1j2} \Omega_j$$

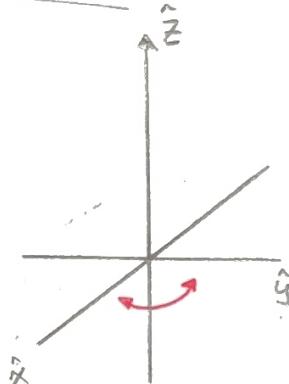
$$= -2 \sin(\theta) \Omega_3$$

\uparrow
Kan endast vara 3

Rotationer:

Ex:

$$R_{\hat{z}}(\pi/2)$$

$$\hat{x} \rightarrow \hat{y}$$

$$\hat{y} \rightarrow -\hat{x}$$

$$\hat{z} \rightarrow \hat{z}$$

Hur ställer man upp matrisen?

$$R_{\hat{z}}(\pi/2) = \begin{bmatrix} 0 & -1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

som
Vad händer
med x-axeln

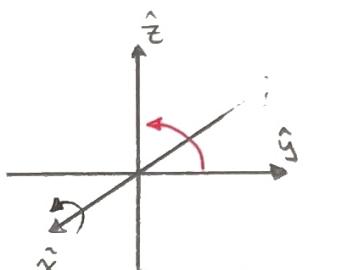
Vad som händer
med y-axeln

Vad som händer med

~~z~~-axeln

Ex:

$$R_{\hat{x}}(\pi/2)$$

$$\Rightarrow R_{\hat{x}}(\pi/2) = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 \\ 0 & 1 & 0 \end{bmatrix}$$

$$\hat{x} \rightarrow \hat{x}$$

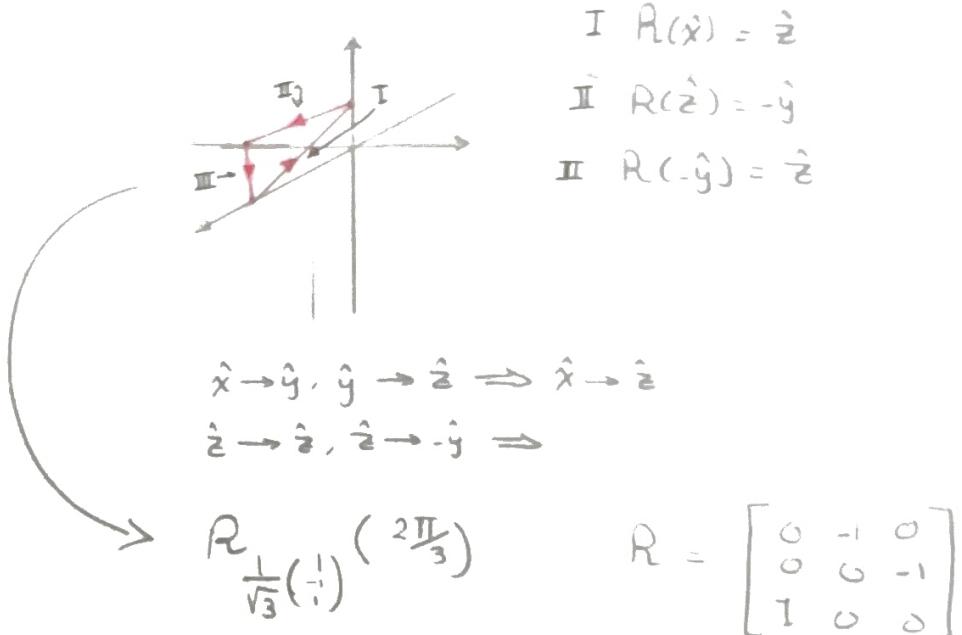
$$\hat{y} \rightarrow \hat{z}$$

$$\hat{z} \rightarrow -\hat{y}$$

Ex:

$$R_{\hat{x}}(\pi/2) \quad R_{\hat{z}}(\pi/2)$$

roterar först kring \hat{x} sedan \hat{z}

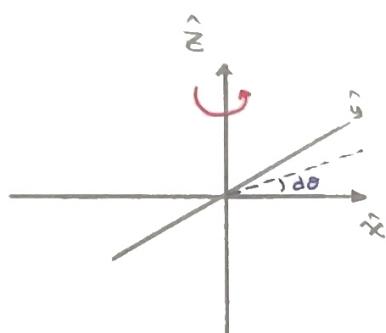
$$R_{\hat{z}}(\pi/2) \quad R_{\hat{x}}(\pi/2)$$

$$\Rightarrow R_{n_1}(0_1) R_{n_2}(0_2) \neq R_{n_2}(0_2) R_{n_1}(0_1)$$

\Rightarrow Rotationer är ej kommutativa

Betrakta infinitesimal rotation:

$$R_I : \vec{r} \rightarrow \vec{r} + d\theta \hat{z} \times \vec{r}$$

$$= \vec{r} + d\vec{\theta}_1 \times \vec{r}$$

$\boxed{d\vec{\theta} \equiv d\theta \hat{z}}$ \Rightarrow får bara göras vid infinitesimala steg

$$R_{II} : \vec{r} \rightarrow \vec{r} + d\vec{\theta}_2 \times \vec{r}$$

$$\begin{aligned} \text{Kollar } R_2 R_1 : \vec{r} &= R_2(\vec{r} + d\vec{\theta}_1 \times \vec{r}) = (\vec{r} + d\vec{\theta}_1 \times \vec{r}) \\ &\quad + d\vec{\theta}_2 \times (\vec{r} + d\vec{\theta}_1 \times \vec{r}) \\ &= \vec{r} + (d\vec{\theta}_1 + d\vec{\theta}_2) \times \vec{r} + \end{aligned}$$

till Linjärordning \rightarrow slapa $(d\vec{\theta}_1 + d\vec{\theta}_2) \times \vec{r}$

$$\frac{d\vec{r}}{dt} = \left(\frac{d\vec{\theta}_1}{dt} + \frac{d\vec{\theta}_2}{dt} \right) \times \vec{r} \Rightarrow \frac{d\vec{r}}{dt} = (\vec{\omega}_1 + \vec{\omega}_2) \times \vec{r}$$

Roterande knoppar - Godtycklig axel

Tröghetsmoment kring godtycklig axel:

$$I\vec{H} = \vec{I} \vec{\omega}$$

$$I\vec{H} = \sum_{\alpha} m_{\alpha} \vec{r}_{\alpha} \times \vec{v}_{\alpha}$$

Antag rotationen kring en
fixerad axel

$$\vec{v}_{\alpha} = \vec{\omega}_{\alpha} \times \vec{r}_{\alpha}$$

$$\Rightarrow \vec{H} = \sum_{\alpha} m_{\alpha} \vec{r}_{\alpha} \times (\vec{\omega} \times \vec{r}_{\alpha})$$

$$= \sum_{\alpha} m_{\alpha} (\vec{\omega} (\vec{r}_{\alpha} \cdot \vec{r}_{\alpha}) - \vec{r}_{\alpha} (\vec{\omega} \cdot \vec{r}_{\alpha}))$$

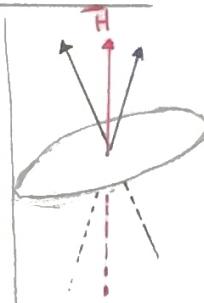
$$\begin{aligned} \vec{H}_i &= \sum_{\alpha} m_{\alpha} (\vec{\omega}_i (\vec{r}_{\alpha})_j (\vec{r}_{\alpha})_j - (\vec{r}_{\alpha})_i \vec{\omega}_j (\vec{r}_{\alpha})_j) \\ \Rightarrow \boxed{\vec{H}_i = \sum_j I_{ij} \vec{\omega}} \end{aligned}$$

$$= \sum_{\alpha} m_{\alpha} (\delta_{ij} \vec{\omega} \vec{r}_{\alpha}^2 - \vec{\omega}_j (r_{\alpha})_i (\vec{r}_{\alpha})_j)$$

$$\vec{H}_i = \left[\sum_j \sum_{\alpha} (\delta_{ij} \vec{r}_{\alpha}^2 - (\vec{r}_{\alpha})_i (\vec{r}_{\alpha})_j) m_{\alpha} \right] \vec{\omega}_j = \sum_{\alpha} \vec{I}_{ij} \vec{\omega}$$

$$\Rightarrow I_{ij} = \sum_{\alpha} m_{\alpha} (\delta_{ij} (\vec{r}_{\alpha}^2) - (r_{\alpha})_i (r_{\alpha})_j)$$

$$\boxed{\vec{I}_{ij} = \iiint d^3 r \rho(r) (\delta_{ij} r^2 - r_i r_j)}$$

H är noll om axeln går genom mitten men ej för den brutna axeln.

$\Rightarrow \vec{H}$ är i allmänhet inte parallell med $\vec{\omega}$

$$\vec{I} = \begin{bmatrix} I_{xx} & I_{xy} & I_{xz} \\ I_{yx} & I_{yy} & I_{yz} \\ I_{zx} & I_{zy} & I_{zz} \end{bmatrix}$$

Ex 1 $I_{zz} = \iiint \rho(r) (x^2 + y^2 + z^2 - z^2) dx dy dz$

 $= \iiint \rho(x^2 + y^2) dx dy dz$

Ex 2:

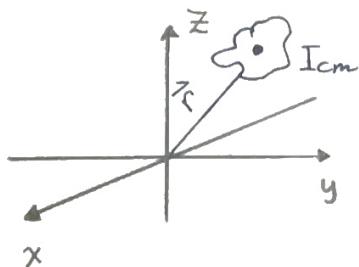
$$I_{xy} = - \iiint \rho xy dx dy dz \Rightarrow \text{det som inte är på diagonalen har negativ tecken!}$$

— — — — — — —

Tröghetsmoment

$$I_{ij} = \iiint \rho(r) (\delta_{ij} \vec{r}^2 - \vec{r}_i \cdot \vec{r}_j)$$

- Parallelförflyttning (Steinerssats)

$$\vec{I}_o = I_{cm} + M_{tot} (\delta_{ij} \vec{R}_{cm}^2 - \vec{R}_i \cdot \vec{R}_j)$$

18/04

första föreläsning:

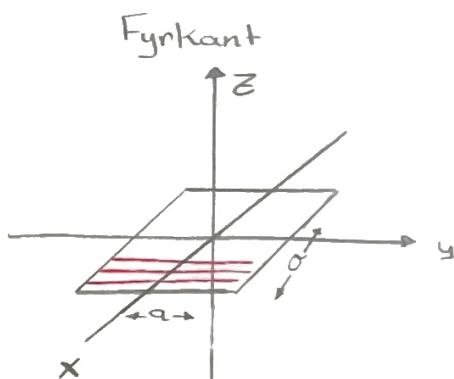
Tröghetsmoment:

$$\hat{I}_{ij} = \iiint \rho_{cr} (\delta_{ij} \vec{r}^2 - \vec{r}_i \cdot \vec{r}_j)$$

Parallel förflytning; Steinersats

$$I_O = m_{\text{totalt}} (\delta_{ij} \vec{R}_{cm}^2 - \vec{R}_i \cdot \vec{R}_j) + I_{cm}$$

Exempel:

$$\begin{aligned} * I_{xx} &= \iint (\delta_{xx} (x^2 + y^2) - xx) \rho \, dx \, dy \\ &= \iint_{-a/2}^{a/2} y^2 \rho \, dx \, dy \\ &= \rho a \int_{-a/2}^{a/2} y^2 \, dy \\ &= \rho a \frac{1}{3} \left(y^3 \right) \Big|_{-a/2}^{a/2} \\ &= \rho \frac{a}{3} \left(\frac{a}{2} \right)^3 = \frac{a^4 \rho}{12} = \underbrace{\frac{1}{12} ma^2} \end{aligned}$$

man känner igen
den från stavens
tröghetsmoment

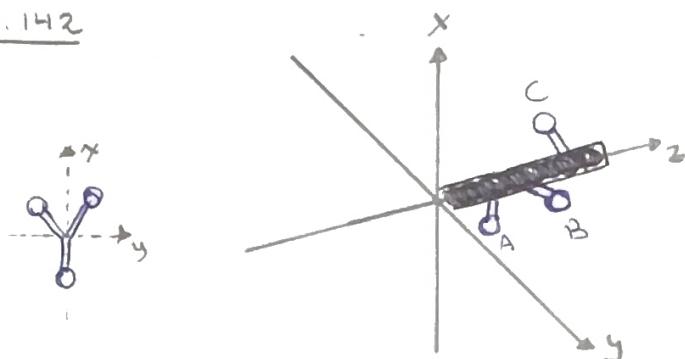
$$* \text{ och av symmetri skäl så är } I_{yy} = \frac{1}{12} ma^2$$

$$* I_{zz} = \iint (x^2 + y^2) \rho \, dx \, dy = \underbrace{I_{xx} + I_{yy}}_{\text{allmänt för en plan yta i } z=0 \text{ planet}}$$

$$I_{disk} = ?$$

$$I_{zz}^{\text{disk}} = \frac{1}{2}mr^2 \xrightarrow[\text{skäl}]{\text{av symmetri}} I_{xx} = I_{yy} = \frac{1}{4}mr^2$$

Exempel 7.142

Givet: masslös axel, avstånd mellan kuglarna (a) och kula A och origo (a)

$$I_\theta = \sum_i (\delta_{ij} r_i^2 - r_i r_{ij}) m$$

$$\vec{r}_A = (-1, 0, 1) a$$

$$\vec{r}_B = (\frac{1}{2}, \frac{\sqrt{3}}{2}, 2) a$$

$$\vec{r}_C = (\frac{1}{2}, -\frac{\sqrt{3}}{2}, 3) a$$

$$I_\theta = (1^2 + 1^2) + (2^2 + 1^2) + (3^2 + 1^2)$$

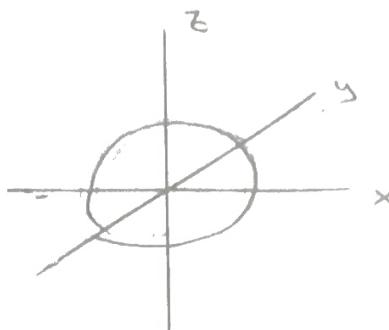
$$= \begin{bmatrix} 17 & 0 & 0 \\ 0 & 17 & 0 \\ 0 & 0 & 17 \end{bmatrix} ma^2 - \begin{bmatrix} 1 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 0 \\ -1 & 0 & 1 \end{bmatrix}_A ma^2 - \begin{bmatrix} \frac{3}{4} & \frac{\sqrt{3}}{4} & 0 \\ 0 & \frac{1}{4} & 0 \\ 0 & 0 & 4 \end{bmatrix}_B ma^2 - \begin{bmatrix} \frac{3}{4} & 0 & \frac{3\sqrt{3}}{2} \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}_C ma^2$$

$$\bar{I} = \begin{bmatrix} \frac{3}{2} & 0 & 2 \\ 0 & \frac{3}{2} & \frac{\sqrt{3}}{2} \\ -\frac{3}{2} & \sqrt{\frac{3}{2}} & 3 \end{bmatrix}$$

$$KE = \frac{1}{2} \vec{\omega} \cdot \bar{I} \cdot \vec{\omega} = \frac{1}{2} \sum_{ij} \omega_i \omega_j I_{ij} = \frac{1}{2} \omega_z I_{zz} \omega_z = \frac{3}{2} ma^2 \omega^2$$

Exempel : Disk :

$$I = \frac{1}{4}mr^2 \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix}$$

Fall I : rotera runt z-led

$$\vec{H} = \vec{I} \vec{\omega} = \frac{1}{4}mr^2 \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ w \end{bmatrix} = \frac{1}{2}mr^2 w \hat{z}$$

Fall II : rotera runt x-led

$$\vec{H} = \frac{1}{4}mr^2 \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} w \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} = \frac{1}{4}mr^2 w \hat{x}$$

Obs: $\vec{H} \parallel \vec{\omega}$

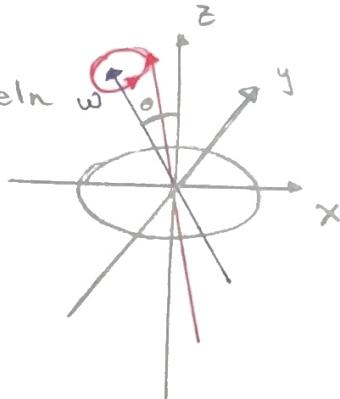
Allmänt om $I = \begin{bmatrix} I_{xx} & 0 & 0 \\ 0 & I_{yy} & 0 \\ 0 & 0 & I_{zz} \end{bmatrix}$

$\Rightarrow \vec{H} \parallel \vec{\omega}$ om $\vec{\omega}$ ligger längs en av koordinater

Vi roterar runt den röda axeln $\vec{\omega}$

$$\vec{H} = \frac{1}{4} m a^2 \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \sin \theta \\ 0 \\ \cos \theta \end{bmatrix} \vec{\omega}$$

$$= \frac{1}{4} m a^2 \begin{bmatrix} \sin \theta \\ 0 \\ 2 \cos \theta \end{bmatrix} \times \vec{\omega}$$

$$\Rightarrow \frac{d\vec{H}}{dt} \neq 0 \Rightarrow \vec{M} \neq 0$$

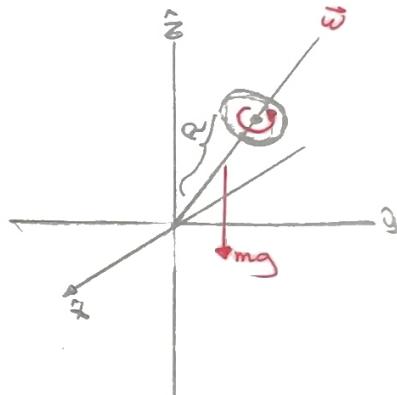
Exempel precession:

$$\vec{H} = I \vec{\omega} = \frac{1}{2} m r^2 a \vec{\omega}$$

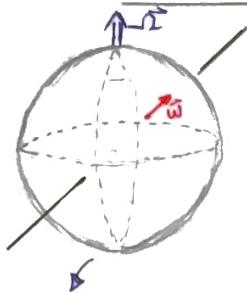
$$\dot{H} = \vec{r} \times \vec{F}$$

$$\vec{\omega} = \omega (\cos \theta) \hat{z} + \sin(\theta) \hat{y}$$

$$\vec{M} = \vec{r} \times \vec{F} = mg R \sin \theta (-\hat{x})$$

Symmetriskasnuror!

Jorden roterar med
 $\vec{\Omega}$ en till rotation $\vec{\omega}$
 sker på Jorden

Rotation i ett inertialt system
 blir sammansatt av $\vec{\Omega} + \vec{\omega}$

Betrakta $\vec{\Omega}$ roterande koordinatsys

Alla vektorer

$$\frac{d\vec{A}}{dt} = \frac{\partial \vec{A}}{\partial t} + \vec{\Omega} \times \vec{A}$$

och vi vet $\vec{\omega}$ är en vektor
 och \vec{H} är en vektor

$$\text{Vi vet } \frac{d\vec{H}}{dt} = \frac{\partial \vec{H}}{\partial t} + \vec{\Omega} \times \vec{H}$$

$\downarrow \quad \downarrow$

$$\vec{M} \quad \vec{P}$$

=0, om endast
 roterande

$$\text{För en stel kropp gäller: } \vec{H} = \vec{I} \vec{\omega} = \frac{d\vec{H}}{dt} + \vec{\Omega} \times (\vec{I} \vec{\omega})$$

$$\Rightarrow \vec{M} = \frac{d\vec{H}}{dt} = \vec{\Omega} \times (\vec{I} \vec{\omega})$$

Special fall

$$\vec{\Omega} = \vec{\omega} \quad \text{där får vi } \vec{M} = (\vec{\Omega} \times \vec{I} \vec{\Omega})$$

Ex

Vad blir \vec{M} ?

$$\vec{M} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \Omega \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 3^{1/2} & x & -\frac{3}{2} \\ x & x & \frac{\sqrt{3}}{2} \\ x & x & 3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \Omega \end{bmatrix} \text{ ma}^2$$

$$= \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ \Omega \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} -\frac{3}{2} \\ \frac{\sqrt{3}}{2} \\ 3 \end{bmatrix} \Omega \text{ ma}^2$$

$$\Rightarrow \vec{M} = \Omega^2 \begin{bmatrix} \hat{x} & \hat{y} & \hat{z} \\ 0 & 0 & 1 \\ -\frac{3}{2} & \frac{\sqrt{3}}{2} & 3 \end{bmatrix} \text{ ma}^2 = \Omega^2 \left(-\frac{\sqrt{3}}{2} \hat{x} - \frac{3}{2} \hat{y} + 0 \hat{z} \right)$$

$$= 4a \begin{bmatrix} \hat{x} & \hat{y} & \hat{z} \\ 0 & 0 & 1 \\ R_x & R_y & R_z \end{bmatrix} = (4a \hat{z} \times (R_x, R_y, R_z))$$

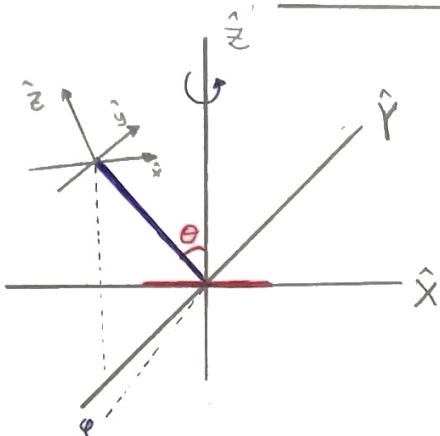
$$R_x = \frac{-\frac{3}{2} \Omega^2 \text{ ma}^2}{4a} = -\frac{3}{8} \Omega^2 \text{ ma}$$

$$R_y = \frac{\frac{\sqrt{3}}{2} \Omega^2 \text{ ma}^2}{4a} = \frac{\sqrt{3}}{8} \Omega^2 \text{ ma}$$

$$R_z = 0$$

Resulterande krafterna
i punkten B

Analysera en Symmetrisk snurra

- Stora bokstäver = rumskoord.

- blåstav $\in YZ$ -planet som roterar

kring **rödaxeln** i x -axeln \Leftrightarrow kring
 z -axeln

- snurra längst ut på staven, rotera med ϕ

- hela systemet roterar med ψ

Euler Vinklar

$$\left. \begin{matrix} \theta \\ \psi \\ \phi \\ \Omega = \dot{\psi} \end{matrix} \right\} \text{Kroppen snurrar runt egen axel med } \phi$$

Vad blir $\vec{\omega}_{\text{tot}}$? = $\dot{\phi} \hat{z} + \dot{\theta} \hat{x} + \Omega \hat{z}$

↓ ↓ ↓

omega i kroppens- i rums-koordinater
summaras som koordinater

Vi vill inte ha ett tröghetsmoment som ändras över tid

\Rightarrow vi måste uttrycka alla rörelser i kroppens koordinater

Symmetrisksnurra $\Rightarrow I_{xx} = I_{yy}$ så vi slipper rotera

tillsammans med kroppen runt \hat{z}

Räkna fram \vec{H} för att ta fram \vec{M}

\rightarrow behöver $\vec{\omega}_{\text{tot}}$ i kroppskoordinater

Vi tar fram $\vec{\omega}_{\text{tot}}$ i kroppskoordinater

Vi har enligt uppgiften $\hat{x} = \hat{x}$

$$\hat{z} = \cos(\theta) \hat{z} + \sin(\theta) \hat{y}$$

$$\Rightarrow \vec{\omega}_{\text{tot}} = \dot{\theta} \hat{x} + \Omega \sin \theta \hat{y} + (\Omega \cos \theta + \dot{\phi}) \hat{z}$$

Symmetrisksnurra $\Rightarrow I = \begin{bmatrix} I_L & & \\ & I_L & \\ & & I \end{bmatrix}$

Specialfall:

Konstant precession (dvs $\theta = \text{konstant} \equiv \Omega \text{ konstant}$)

$$\begin{aligned} \vec{M} &= \frac{d\vec{H}}{dt} + \vec{\Omega} \times (I \vec{\omega}_{\text{tot}}) \\ &= \frac{d}{dt} (I \vec{\omega}_{\text{tot}}) + \vec{\Omega} \times (I \vec{\omega}_{\text{tot}}) \\ &= I \frac{d\vec{\omega}_{\text{tot}}}{dt} + \vec{\Omega} \times (I \vec{\omega}_{\text{tot}}) \\ &= I \frac{d\vec{\omega}_{\text{tot}}}{dt} + \vec{\Omega} \times (I \vec{\omega}_{\text{tot}}) \end{aligned}$$

$$\Rightarrow \vec{M} = \begin{bmatrix} \dot{\theta} \\ \Omega \sin \theta \\ \Omega \cos \theta \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} I_L & \dot{\theta} \\ I_L & \Omega \sin \theta \\ I & (\Omega \cos \theta + \dot{\phi}) \end{bmatrix}$$

$$\begin{aligned} \begin{bmatrix} M_x \\ M_y \\ M_z \end{bmatrix} &= \begin{bmatrix} \dot{\theta} \\ \Omega \sin \theta \\ \Omega \cos \theta \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 \\ I_L \Omega \sin \theta \\ I & (\Omega \cos \theta + \dot{\phi}) \end{bmatrix} = \Omega \sin \theta \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ \Omega \cos \theta \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 \\ I_L \\ I(\Omega \cos \theta + \dot{\phi}) \end{bmatrix} \\ &= \Omega \sin \theta \begin{bmatrix} (I - I_L) \Omega \cos \theta + I \dot{\phi} \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} \end{aligned}$$

Om $M_x = 0$ så är $(I - I_L) \Omega \cos \theta - I \dot{\phi} = 0$

$$\Rightarrow \Omega = I \frac{\dot{\phi}}{(I_L - I) \cos \theta}$$

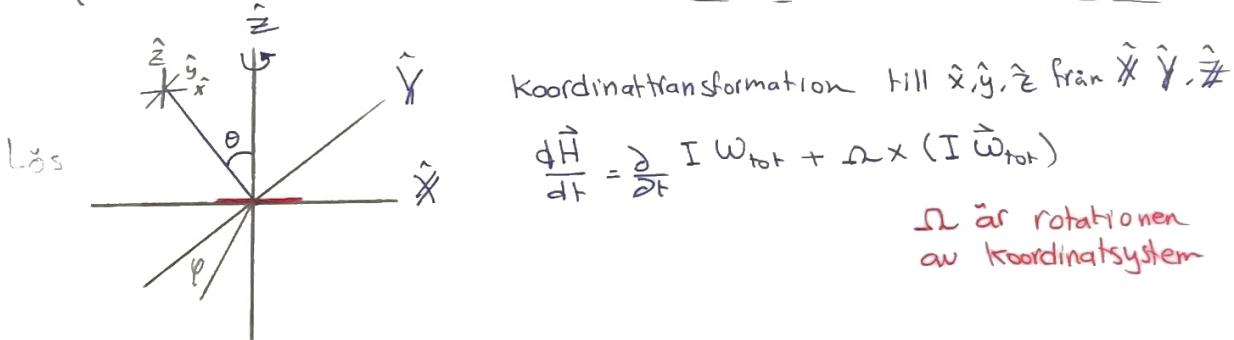
Allmänt fallet för symmetrisk snurra!

$$(\text{Fortsätter ifrån } \vec{M} = I \frac{d\vec{\omega}}{dt} + \vec{\Omega} \times (I \times \vec{\omega}))$$

$$\begin{bmatrix} M_x \\ M_y \\ M_z \end{bmatrix} = I \frac{d\vec{\omega}}{dt} + \vec{\Omega} \times (I \times \vec{\omega}) = \begin{bmatrix} I_1 \frac{d}{dt} \dot{\theta} \\ I_1 \frac{d}{dt} (\alpha \sin \theta) \\ I \frac{d}{dt} (\alpha \cos \theta + \phi) \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} \dot{\theta} \\ \alpha \sin \theta \\ \alpha \cos \theta \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} I_1 \dot{\theta} \\ I_1 \alpha \sin \theta \\ I (\cos \theta + \phi) \end{bmatrix}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} M_x = I_1 (\ddot{\theta} - \alpha^2 \sin \theta \cos \theta + I \Omega \times (-\alpha \cos \theta + \phi) \sin \theta) \\ M_y = \dots \quad \text{finns i boken} \\ M_z = \dots \end{array} \right.$$

Välj Koordinatsystem så att $I = \text{konstant}$

$$\frac{d\vec{H}}{dt} = I \frac{d\vec{H}}{dt} + \vec{\Omega} \times (I \vec{\omega}_{tot})$$

Symmetrisk snurra $\Rightarrow I = \begin{bmatrix} I_1 & & \\ & I_1 & \\ & & I \end{bmatrix}$ roterar **inte** runt kroppens \hat{z} axel

$$\Rightarrow \vec{\Omega} = \dot{\psi} \hat{z} + \dot{\theta} \hat{x} = \dot{\psi} (\cos \theta \hat{z} + \sin \theta \hat{y} + \dot{\theta} \hat{x})$$

$$\frac{d\vec{\omega}_{tot}}{dt} = \frac{d\vec{\omega}_{tot}}{dt} + \vec{\Omega} \times \vec{\omega}_{tot} = \vec{\omega} + \vec{\Omega} \times (z \dot{\phi})$$

Koordinattransformationer

1) symmetrisk snurra : $\begin{bmatrix} x \\ y \\ z \end{bmatrix} = R_x(\theta) R_z(\psi) \begin{bmatrix} x \\ y \\ z \end{bmatrix}$ ↗ Stora

2) Asymmetrisk snurra : $\begin{bmatrix} x \\ y \\ z \end{bmatrix} = R_z(\phi) R_x(\theta) R_y(\psi) \begin{bmatrix} x \\ y \\ z \end{bmatrix}$

där $R_z(\psi) = \begin{bmatrix} \cos\psi & -\sin\psi & 0 \\ \sin\psi & \cos\psi & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$

$$R_x(\theta) = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & \cos\theta & -\sin\theta \\ 0 & \sin\theta & \cos\theta \end{bmatrix}$$

$$R_z(\phi) = \begin{bmatrix} \cos\phi & -\sin\phi & 0 \\ \sin\phi & \cos\phi & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Asymmetriska snurrar

- $\vec{\omega} = \vec{\omega}_{tot} = \hat{\vec{\omega}}$

Euler ekvationen för en asymmetrisk snurra

tänk 1imma fast koordinatsystemet på det roterande objektet

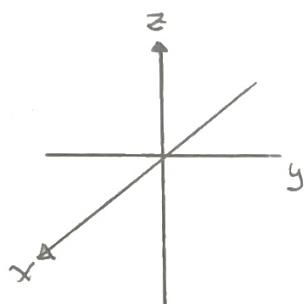
$$\frac{d\vec{\omega}}{dt} = \frac{\partial \vec{\omega}}{\partial t} + \underbrace{\vec{\omega} \times \vec{\omega}}_{=0} = \frac{\partial \vec{\omega}}{\partial t}$$

$$\vec{M} = \frac{d\vec{I}\vec{\omega}}{dt} = \frac{\partial}{\partial t} I \vec{\omega} + \vec{\omega} \times (I \vec{\omega}) = \underline{I \ddot{\vec{\omega}}} + \underline{\vec{\omega} \times (I \dot{\vec{\omega}})}$$

Teorem: Vi kan alltid välja en koordinat

$$I = \begin{bmatrix} \text{Så att} \\ I_1 & 0 & 0 \\ 0 & I_2 & 0 \\ 0 & 0 & I_3 \end{bmatrix}$$

Runt en huvudaxel blir $\vec{H} \parallel \vec{\omega} \Rightarrow I_0 \begin{bmatrix} \omega \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} I\omega \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$

$$I = \begin{bmatrix} y^2+z^2 & -xy & -zx \\ -xy & x^2+z^2 & -yz \\ -zx & -yz & x^2+y^2 \end{bmatrix}$$

$$I_{ij} = \iiint (\delta_{ij} r^2 - r_i - r_j) \rho d^3 r$$

$$= \begin{bmatrix} y^2+z^2 & 0 & 0 \\ 0 & z^2 & -yz \\ 0 & -yz & y^2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} y^2+z^2 & 0 & 0 \\ 0 & z^2 & 0 \\ 0 & 0 & y^2 \end{bmatrix}$$

symmetri

$$I = \begin{bmatrix} I_1 & & \\ & I_2 & \\ & & I_3 \end{bmatrix} \quad I_1 = I_2 + I_3$$

$$\vec{M} = I \dot{\vec{\omega}} + \vec{\omega} \times \left(\begin{bmatrix} I_1 & & \\ & I_2 & \\ & & I_3 \end{bmatrix} \right) \begin{bmatrix} \omega_1 \\ \omega_2 \\ \omega_3 \end{bmatrix} \Rightarrow \begin{bmatrix} M_1 \\ M_2 \\ M_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} I_1 \dot{\vec{\omega}}_1 \\ I_2 \dot{\vec{\omega}}_2 \\ I_3 \dot{\vec{\omega}}_3 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \vec{\omega}_1 \\ \vec{\omega}_2 \\ \vec{\omega}_3 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} I_1 \vec{\omega}_1 \\ I_2 \vec{\omega}_2 \\ I_3 \vec{\omega}_3 \end{bmatrix}$$

$$M_1 = I_1 \dot{\vec{\omega}}_1 + \vec{\omega}_2 \vec{\omega}_3 (I_3 - I_2)$$

$$M_2 = I_2 \dot{\vec{\omega}}_2 + \vec{\omega}_3 \vec{\omega}_1 (I_1 - I_3)$$

$$M_3 = I_3 \dot{\vec{\omega}}_3 + \vec{\omega}_1 \vec{\omega}_2 (I_2 - I_1)$$

- Differationerna måste

lösas matematiskt

- De beskriver momenten
för asymmetrisk snurpa

Specialfall: låt rotationen vara nästan runt en huvudaxel \hat{x}

$$\vec{\omega} = \begin{bmatrix} \omega_1 \\ \omega_2 \\ \omega_3 \end{bmatrix} \text{ antag } \vec{M} = 0$$

$$\left\{ \begin{array}{l} I_2 \ddot{\delta}_2 = \delta_3 \omega_1 (I_3 - I_1) \\ I_3 \ddot{\delta}_3 = \omega_1 \delta_2 (I_1 - I_2) \\ I_1 \ddot{\omega}_1 = \delta_2 \delta_3 (I_2 - I_3) \end{array} \right. \quad \text{Uteckla till linjära ordning } \delta_2, \delta_3$$

$\Rightarrow \omega_1 = \text{konstant}$ (ty beror av $\delta_2 \cdot \delta_3 = O(\delta^2) \Leftrightarrow$ oändligt litet)

$$I_3 \ddot{\delta}_3 = \omega_1 \delta_2 (I_1 - I_2) + O(\delta^2)$$

$$= \omega_1 \frac{1}{I_2} \omega_1 (I_3 - I_1) (I_1 - I_2) \Rightarrow \ddot{\delta}_3 = \frac{\omega_1^2}{I_2 I_1} (I_3 - I_1) (I_1 - I_2) \delta_3$$

\Rightarrow diff-ekvationen är på formen $\ddot{x} = kx$

$$\text{där } k = \frac{\omega_1^2}{I_2 I_1} (I_3 - I_1) (I_1 - I_3)$$

$$\text{Vi vet } m \ddot{x} = kx \Rightarrow F = kx$$

Diff-ekvationen ($\ddot{x} = kx^2$) är

stabil om $(I_3 - I_1)(I_1 - I_2) < 0$

ostabil om $(I_3 - I_1)(I_1 - I_2) > 0$

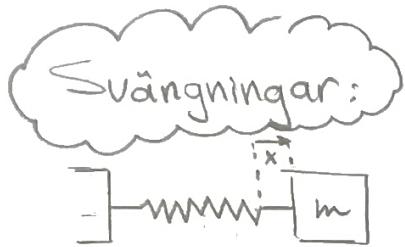
\Rightarrow Om $I_2 < I_1 < I_3 \Rightarrow$ ostabil

Om I_1 är störst/minst \Rightarrow stabil

Intermediate axis
theorem

Kap 8

Svängningar:

diff-ekv för fjädrar

$$F = ma = m\ddot{x} = -kx$$

$$\Rightarrow \ddot{x} = -\frac{k}{m}x = -\omega^2 x$$

där $\omega^2 = \frac{k}{m}$

Enheter:

$$[\text{kg}] \left[\frac{\text{m}}{\text{s}^2} \right] = k [\text{N}] \Rightarrow \text{enheten för } k = \left[\frac{\text{kg}}{\text{s}^2} \right]$$

Lösningar till $\ddot{x} = -\omega^2 x$

$$\begin{aligned} x &= \cos(\omega t) \\ \dot{x} &= -\omega \sin(\omega t) \\ \ddot{x} &= -\omega^2 \cos(\omega t) \end{aligned}$$

Lösning till diff i $x(t) = A \cos(\omega t) + B \sin(\omega t)$

alla existerande
lösningar

Randvilkor

$$\begin{aligned} x(0) &= x_0 \\ \dot{x}(0) &= v_0 \end{aligned}$$

$$\Rightarrow x(t) = x_0 \cos(\omega t) + B \omega \sin(\omega t)$$

Annan representation: $x(t) = A \sin(\omega t + \varphi)$
 $= A (\sin \omega t \cos \varphi + \sin \varphi \cos \omega t)$

$$= \underbrace{(A \cos \varphi) \sin \omega t}_{A} + \underbrace{(A \sin \varphi) \cos \omega t}_{B}$$

Randvilkor:

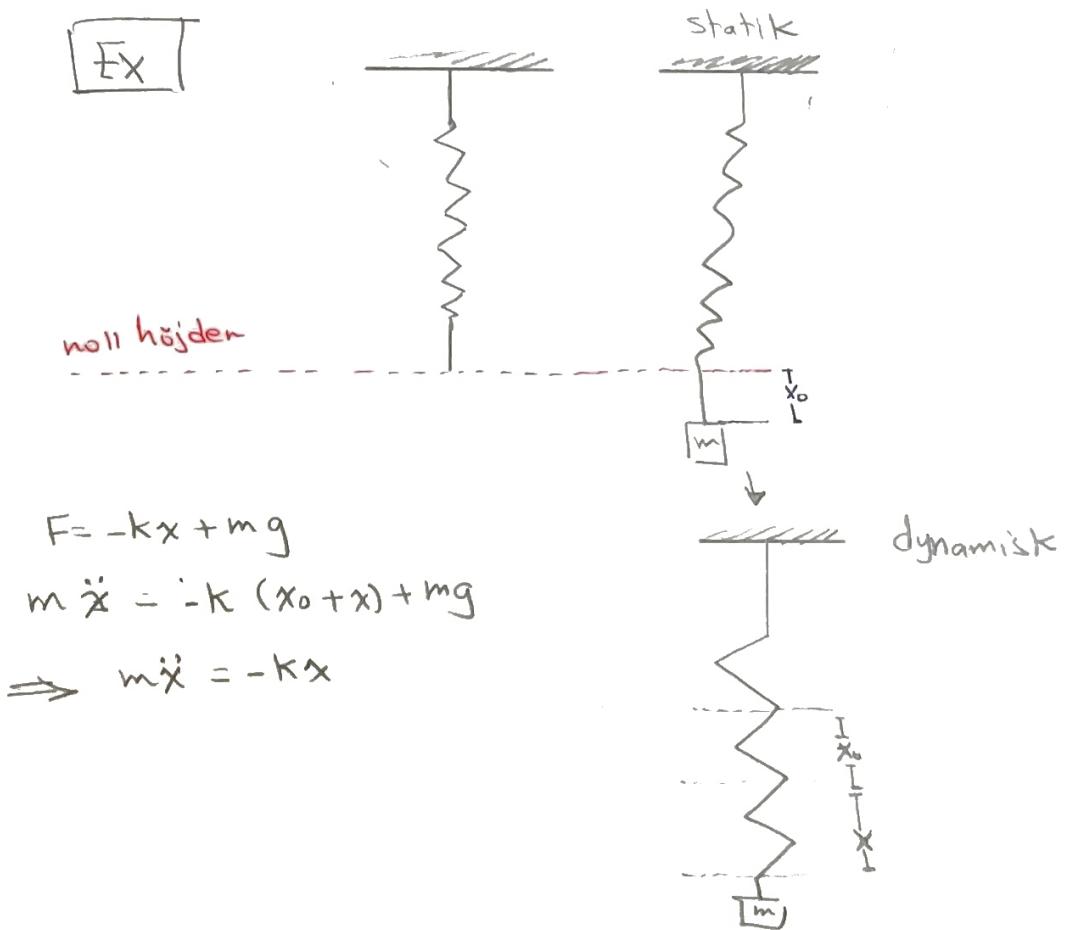
$$\left. \begin{array}{l} x_0 = x(0) = A \sin(\varphi) \\ v_0 = \dot{x}(0) = Aw \cos(\varphi) \end{array} \right\} \quad \left. \begin{array}{l} \frac{x_0}{v_0} = \frac{1}{\omega} \tan(\varphi) \\ \Rightarrow \varphi = \arctan\left(\frac{\omega x_0}{v_0}\right) \end{array} \right.$$

Ekv-system:

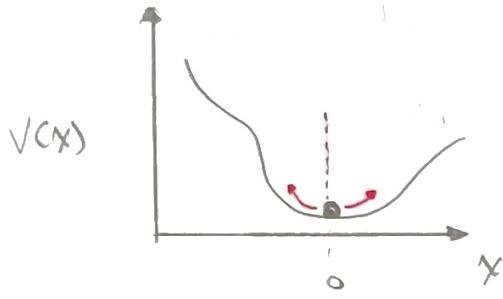
$$\left. \begin{array}{l} A \sin(\varphi) = x_0 \\ A \cos(\varphi) = \frac{x_0}{\omega} \end{array} \right\} \Rightarrow A^2 = x_0^2 + \left(\frac{v_0}{\omega}\right)^2 \quad A = \sqrt{x_0^2 + \left(\frac{v_0}{\omega}\right)^2}$$

* funkar och blir på "rätt form"

* måste kompensera med en fasförskjutning π till φ

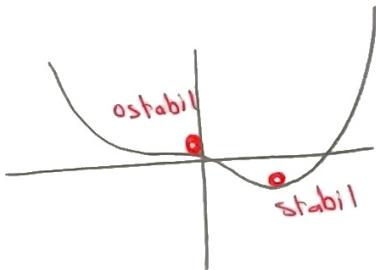
Harmoniska oscilatorer är väldigt
allmäna!

$$\begin{aligned}V(x) &= V(0) + x V'(0) + \frac{1}{2} x^2 V''(0) \dots \\&= V(0) + 0 + \frac{1}{2} x^2 k \\&\text{där } k = V''(0)\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}F(x) &= -\frac{dV}{dx} = -kx \\ \Rightarrow m\ddot{x} &= -V''(0)x\end{aligned}$$

Ex

$V'' = 0$
 $V''' \neq 0$ nyttjämriktsläge
där $V'' > 0$

$$\left. \begin{aligned}V'(0) &= \text{jämrikt} \\V''(0) &= \text{special situationen} \\V'''(0) &= 0 \quad \text{symmetri}\end{aligned}\right\} \text{ger stabil}$$

$V''''(0) > 0$

Allmän lösning !

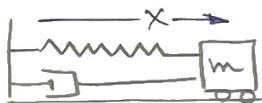
$$x(t) = A \cos(\omega t + \varphi) \\ = \operatorname{Re} e^{i(\omega t + \varphi)} A = \operatorname{Re} ((e^{i\omega t}, e^{i\varphi}) A)$$

$$x(t) = \operatorname{Re} A e^{i\omega t} (\cos \varphi + i \sin \varphi) \\ = \operatorname{Re} e^{i\omega t} \underbrace{(A \cos \varphi + A_i \sin \varphi)}_a \\ \Rightarrow x(t) = \operatorname{Re} (ae^{i\omega t})$$

$z(t) = ae^{i\omega t}$ uppfyller oxa diff-ekv ty:

$$\ddot{z}(t) = -\omega^2 e^{i\omega t} = -\omega^2 z(t)$$

Svängning och Dämpad rörelse.

$$F_{visk} = c \dot{x}$$

Stöttdämpare

$$F = m \cdot a \Rightarrow m \ddot{x} = -kx - c\dot{x} \Rightarrow \boxed{\ddot{x} + \frac{c}{m}\dot{x} + \frac{k}{m}x = 0}$$

$$2\omega \xi = \frac{c}{m}, \quad \omega^2 = \frac{k}{m}, \quad \xi = \frac{c}{2\sqrt{mk}}$$

$$\Rightarrow \ddot{x} + 2\omega \xi \dot{x} + \omega^2 x = 0 \rightarrow \lambda^2 A e^{\lambda t} + 2\omega \xi \lambda A e^{\lambda t} + \omega^2 A e^{\lambda t} = 0$$

Ansätt:

$$\left. \begin{aligned} x(t) &= A e^{\lambda t} \\ \dot{x} &= \lambda A e^{\lambda t} \\ \ddot{x} &= \lambda^2 A e^{\lambda t} \end{aligned} \right\}$$

gemensom faktor $A e^{\lambda t} \neq 0$

$$\lambda^2 + 2\omega \xi \lambda + \omega^2 = 0$$

$$\lambda = -\omega \xi \pm \sqrt{(\omega \xi)^2 - \omega^2}$$

$$= -\omega (\xi \pm i\sqrt{1-\xi^2})$$

$$\lambda = -\omega \xi \pm i\omega \sqrt{1-\xi^2}$$

$$x(t) = A(e^{\omega \xi t}) e^{(i\omega \sqrt{1-\xi^2} t)} + B(e^{-\omega \xi t}) e^{i\omega \sqrt{1-\xi^2} t}$$

$$= e^{-\omega \xi t} (A e^{i\omega \sqrt{1-\xi^2} t} + B e^{-i\omega \sqrt{1-\xi^2} t})$$

$$= e^{-\gamma t} (A e^{i\omega' t} + B e^{-i\omega' t})$$

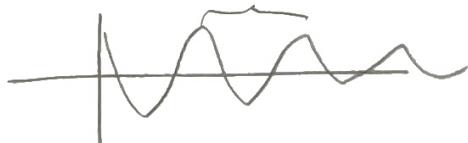
$$\gamma = \omega \xi$$

$$\omega' = \omega \sqrt{1-\xi^2}$$

\$\omega'\$ = frekvens

Fall I) $\xi < 1 \Rightarrow$ underdamped

$$\frac{2\pi}{\omega'}$$

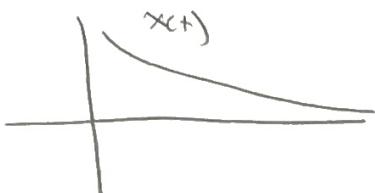

II) over damped: $\xi > 1$

$$-\lambda_1 = -\omega \xi - \sqrt{1-\xi^2}$$

$$-\lambda_2 = -\omega \xi + \sqrt{\xi^2 - 1}$$

$$x(t) = A e^{-\lambda_1 t} + B e^{-\lambda_2 t}$$

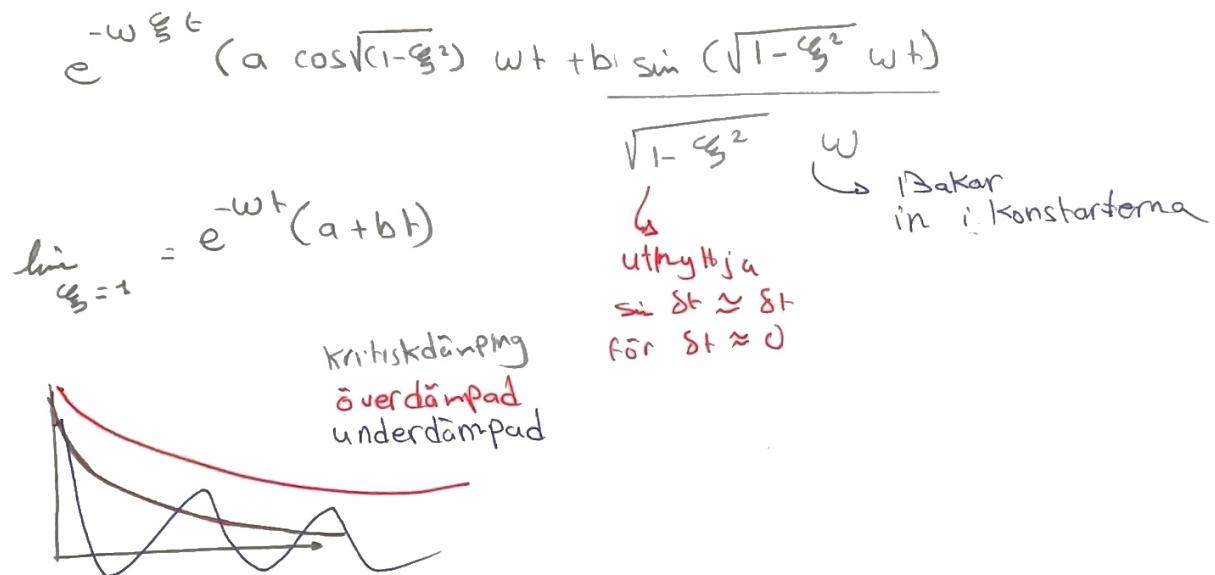
III kritisk dämpad

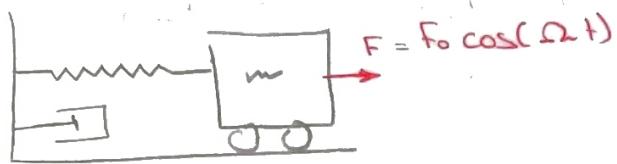
$$\xi = 1$$

$$x(t) = e^{-wt} (A e^{-i\sqrt{1-\xi^2} wt} + B e^{i\sqrt{1-\xi^2} wt}$$

$$= e^{-wt} (A + B)$$

En lösning saknas

$$\ddot{x} + \frac{c}{m}\dot{x} + \frac{k}{m}x = \frac{F_0}{m} \cos(\Omega t) = \frac{F_0}{m} \operatorname{Re}(e^{i\Omega t})$$

använd komplexa variabler

$$x = \operatorname{Re} ae^{i\Omega t}$$

$$\text{Allmänt lösning: } ae^{\lambda_1 t} + be^{\lambda_2 t} + y_p$$

Vi får

$$\begin{cases} \ddot{x} = -\alpha \Omega^2 e^{i\Omega t} \\ \dot{x} = \alpha i \Omega e^{i\Omega t} \\ x = ae^{i\Omega t} \end{cases} \quad \begin{array}{l} \text{speciallösning} \\ \cancel{\text{partikulär}} \end{array}$$

stoppa i därför eleve

$$\left[-\Omega^2 + \frac{c}{m} i \Omega + \frac{k}{m} \right] a = \frac{F_0}{m}$$

$$a = \frac{F_0/m}{(\Omega^2 + \frac{k}{m}) + i \frac{c\Omega}{m}} \cdot i(\Omega t + \phi)$$

$$x = ae^{i\Omega t} \Rightarrow x = |a| e^{i(\Omega t + \phi)}$$

Hur hittar vi basen?

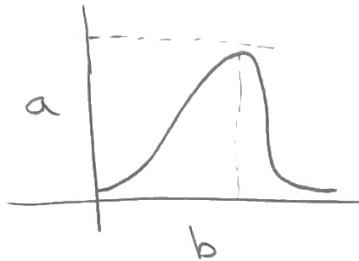
$$\tan \phi = \frac{\operatorname{Im} a}{\operatorname{Re} a} = \frac{i \frac{c\Omega}{m}}{-\Omega^2 + \frac{k}{m}} = \frac{\frac{2\Omega c}{m}}{1 - \left(\frac{\Omega}{\omega}\right)^2}$$

$$\text{Vid vert om } Z = \frac{1}{x+iy} = \frac{x-iy}{x^2+y^2} \Rightarrow |Z| = \sqrt{Z^2}$$

$$\Rightarrow |a| = \frac{F_0/m}{\sqrt{(\omega^2 - \Omega^2)^2 + (\frac{c\Omega}{m})^2}} \quad \text{där } \omega^2 = \frac{k}{m}$$

$$\implies x(t) = y_p = \frac{F_0/m}{(\omega^2 - \Omega^2)^2 + i\left(\frac{\Delta c}{m}\right)}$$

bara speciella
addera med resten

Energi metoden: (Kan användas då energin är bevarad 0)

$$\underline{\text{Ex: }} E_{\text{tot}} = \frac{1}{2} Kx^2 + \frac{1}{2} mv^2$$

$$\begin{aligned} \text{Energi bevarad } \implies \frac{dE}{dt} = 0 &= \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} Kx^2 \right) + \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} mv^2 \right) \\ &= Kx\dot{x} + mv\dot{v} = 0 \quad \begin{matrix} \text{ty} \\ x = x(t) \\ v = v(t) \end{matrix} \end{aligned}$$

$$\implies Kx\dot{x} + m\dot{x}\ddot{x} = 0 \implies \dot{x}(Kx + m\ddot{x})$$

$$2 \text{ lösningar} \quad \begin{cases} \textcircled{1} \quad \dot{x} = 0 & (\text{Partikeln står stilla}) \\ \textcircled{2} \quad \boxed{m\dot{x} + Kx = 0} \end{cases}$$

$$\underline{\text{Ex: }} E = \frac{1}{2} \lambda \dot{q}^2 + \frac{1}{2} Kq^2 \quad (\text{Det är bara att ersätta } m \text{ med } \lambda \text{ och } K \text{ med } \lambda \text{ och } x \text{ med } q)$$

Enheter: (Avstickare)

$$m\ddot{x} = -kx \quad \text{Vad har } k \text{ för enhet? } [k] = \frac{\text{kg}}{\text{s}^2}$$

$$[\omega] = [m][k][a]$$

$$\left[\frac{1}{s} \right] = [\text{kg}] \left[\frac{\text{kg}}{\text{s}^2} \right]^{\frac{1}{2}} [m]^0$$

$$\Rightarrow \omega = C \frac{k}{m}$$

↓
konstant

Vi vill hitta ω beroende på L :

$$[\omega] = [L][\rho][g]$$
$$\Rightarrow \left[\frac{1}{s} \right] = [m]^{\frac{1}{2}} \left[\frac{\text{kg}}{\text{m}^3} \right]^{\frac{1}{2}} \left[\frac{\text{m}}{\text{s}^2} \right]^{\frac{1}{2}}$$
$$\Rightarrow \omega = C \left(\frac{g}{L} \right)^{\frac{1}{2}}$$

Är $\vec{F} = m\vec{a}$ ett cirkulär argument?

Newton's lagar:

I: Isolerad kropp förblir i rörelse

II: $\vec{F} = m\vec{a}$

III: Varje kraft har en motkraft (lika stor)

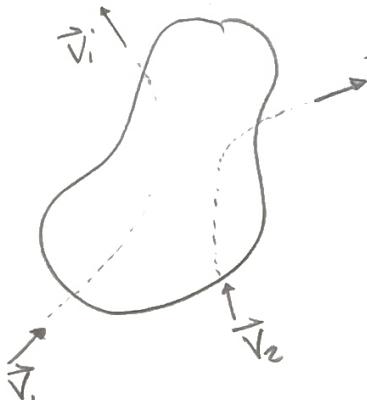
Alternativ:

Rymden \rightarrow kartesiska koordinater, tid

Galileo lag I: En isolerad kropp i vila förblir i vila

Galileo lag II: $\vec{x} \rightarrow \vec{x}' + v$ lämnar fysiken invariant

II: Det finns λ_i så att

$$\text{Försök: } \lambda_1 \vec{v}_1 + \lambda_2 \vec{v}'_1 = \lambda_1 \vec{v}'_1 + \lambda_2 \vec{v}'_2$$

man kan visa $\lambda_i \propto m$

Proportionell

$$\Rightarrow \vec{F} = m\vec{a} \rightarrow \text{Def av F}$$

Lemma: $GII \Rightarrow \vec{v}_i \rightarrow \vec{v}'_i + \vec{v}_i$

$$GIII: \sum m_i \vec{v}_i = \sum m'_i \vec{v}'_i$$

$$\sum m_i (\vec{v}_i + \vec{v}_i) = \sum m'_i (\vec{v}'_i + \vec{v}'_i)$$

Energi:

Elastisk kollision: Energi bevarad

Lemma: Energi i ett koordinatsystem \Rightarrow E är bevarad
i alla koordinatsystem

Antag: $\sum_i m_i \vec{v}_i^2 = \sum_i m_i (\vec{v}_i')^2$

G II: $\sum_i m_i (\vec{v}_i + \vec{V})^2 \stackrel{?}{=} \sum_i m_i (\vec{v}_i' + \vec{V}')^2$

$$\Rightarrow \sum_i m_i (\vec{v}_i^2 + 2\vec{v}_i \cdot \vec{V} + \vec{V}^2) \stackrel{?}{=} \sum_i m_i (\vec{v}_i'^2 + 2\vec{v}_i' \cdot \vec{V}' + \vec{V}'^2)$$

$$\begin{aligned} \sum_i m_i \vec{v}_i^2 + 2\vec{V} \sum_i m_i \vec{v}_i + \vec{V}^2 \sum_i m_i &= \sum_i m_i \vec{v}_i'^2 + 2\vec{V} \underbrace{\sum_i m_i v_i}_{\text{antag}} + \vec{V}'^2 \sum_i m_i \\ &+ \vec{V}'^2 \sum_i m_i \underbrace{\text{Samma}}_{\text{GIII rörelsemängd bevarad}} \end{aligned}$$

Galileo princip \Rightarrow Inget experiment kan avslöja någon absolut rörelse

(Einstein sa att detta omfattar ljus)!

Kopplade fjädrar: fler dimensionella fler frihetsgrader

Newton ekv:

$$\vec{F}_1 = -kx_1 - k(x_1 - x_2) = m\ddot{x}_1$$

$$\vec{F}_2 = -kx_2 - k(x_2 - x_1) = m\ddot{x}_2$$

$$\Rightarrow m\ddot{x}_1 = -2kx_1 + kx_2$$

$$m\ddot{x}_2 = -2kx_2 + kx_1$$

$$\Omega = \text{frekvens} \quad \text{Ansats: } x_1 = a_1 e^{i\Omega t} \quad \left. \begin{array}{l} x_2 = a_2 e^{i\Omega t} \\ \text{Vi antar att} \\ \text{de är bundna} \\ \text{med samma frekvens} \end{array} \right\}$$

$$\begin{aligned} \Rightarrow m\ddot{x}_1 &= -m\Omega^2 a_1 = -2ka_1 + ka_2 \\ m\ddot{x}_2 &= -m\Omega^2 a_2 = -2ka_2 + ka_1 \end{aligned} \quad \left. \begin{array}{l} \text{gör om till} \\ \text{matris} \end{array} \right\}$$

$$(2k - m\Omega^2)a_1 - ka_2 = 0$$

$$-ka_1 + (2k - m\Omega^2)a_2 = 0$$

$$\begin{bmatrix} 2k - m\Omega^2 & -k \\ -k & 2k - m\Omega^2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a_1 \\ a_2 \end{bmatrix} = 0 \quad \begin{array}{l} M\bar{x} = \bar{y} \\ \bar{x} = M^{-1}\bar{y} \end{array}$$

icke-trivial lösning om $\det|M| \neq 0$

För att icke-trivial lösning skall finnas så krävs

$$(2k - m\omega^2)^2 - k = 0 \implies (2k - \omega^2 m)^2 = k^2$$

$$2k - m\omega^2 = \pm k$$

$$\implies \omega^2 = \frac{2k \pm k}{m} \implies \omega^2 = \begin{cases} \frac{k}{m} \\ \frac{3k}{m} \end{cases}$$

$\square \square$ $\omega_1 = \sqrt{\frac{k}{m}}$ om den rör sig "tillsammans" så sträcks åt rigt

$\square \square$ $\omega_2 = \sqrt{\frac{3k}{m}}$ → om 3st fjädrar påverkar en kropp
mittfjäder

$$\text{I} \quad k = m\omega^2 \quad \begin{bmatrix} 2k-k & -k \\ -k & 2k-k \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a_1 \\ a_2 \end{bmatrix} = 0$$

$$\begin{bmatrix} -k & -k \\ -k & k \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a_1 \\ a_2 \end{bmatrix} = 0 \implies ka_1 - ka_2 = 0 \implies a_1 = a_2$$

$$\implies \begin{bmatrix} x_1(t) \\ x_2(t) \end{bmatrix} = a_1 \begin{bmatrix} \frac{1}{\sqrt{2}} \\ \frac{1}{\sqrt{2}} \end{bmatrix} e^{i\omega t} + a_2 \begin{bmatrix} \frac{1}{\sqrt{2}} \\ -\frac{1}{\sqrt{2}} \end{bmatrix} e^{-i\omega t}$$

$$\text{II} \quad 3k = m\omega^2 \quad \begin{bmatrix} 2k-3k & -k \\ -k & 2k-3k \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a_1 \\ a_2 \end{bmatrix} = 0 \implies \begin{bmatrix} -k & -k \\ -k & -k \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a_1 \\ a_2 \end{bmatrix} = 0$$

$$\implies a_1 + a_2 = 0 \implies \begin{bmatrix} a_1 \\ a_2 \end{bmatrix} = \frac{1}{\sqrt{2}} \begin{bmatrix} 1 \\ -1 \end{bmatrix}$$

$$\implies \begin{bmatrix} x_1(t) \\ x_2(t) \end{bmatrix} = \frac{a_+}{\sqrt{2}} \begin{bmatrix} 1 \\ -1 \end{bmatrix} e^{i\sqrt{\frac{3k}{m}} t} + \frac{a_-}{\sqrt{2}} \begin{bmatrix} 1 \\ -1 \end{bmatrix} e^{-i\sqrt{\frac{3k}{m}} t}$$

Kan man använda energimetoden för att lösa
fjäderproblemet?

$$E = \frac{1}{2}m(\dot{x}_1^2 + \dot{x}_2^2) + \frac{1}{2}kx_1^2 + \frac{1}{2}k(x_1 - x_2)^2 + \frac{1}{2}kx_2^2$$

$$0 = \frac{dE}{dt} = m\dot{x}_1\ddot{x}_1 + m\dot{x}_2\ddot{x}_2 + kx_1\dot{x}_1 + kx_2\dot{x}_2 + k(x_1 - x_2)(\dot{x}_1 - \dot{x}_2) = 0$$

Nej: Energimetoden funkar bara för 1 parameter

Alternativ

Lagrangian: Om vi har en fjäder (som exempel)

$$V_i \text{ har då kinetisk energi } T = \frac{1}{2}m\dot{x}^2$$

$$\text{Potentiell energi } V = \frac{1}{2}kx^2$$

$$L(x, \dot{x}) = T - V = \frac{1}{2}m\dot{x}^2 - \frac{1}{2}kx^2$$

$\underbrace{E_K - E_P}_{\text{kallas lagrangian}}$

$$\text{lagrange-Ekv: } \frac{d}{dt}\left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}}\right) - \frac{\partial L}{\partial x} = 0$$

$$\text{Tillämpa lagrange: } \frac{d}{dt}(m\dot{x}) + kx = 0$$

$$\Rightarrow m\ddot{x} + kx = 0 \Rightarrow \underbrace{m\ddot{x} = -kx}_{\text{Newton}}$$

Tillbaka till problemet med 2 frihetsgrader

$$\mathcal{L}(x_1, x_2, \dot{x}_1, \dot{x}_2) = \frac{1}{2}m\dot{x}_1^2 + \frac{1}{2}m\dot{x}_2^2 - (\frac{1}{2}kx_1^2 + \frac{1}{2}kx_2^2 + \frac{1}{2}k(x_1 - x_2)^2)$$

Lagrange ekvation: $\frac{d}{dt}\left(\frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}_1}\right) - \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial x_1}$

$$\frac{d}{dt}(m\dot{x}_1) + kx_1 + k(x_1 - x_2) = 0$$

$$\Rightarrow m\ddot{x}_1 = -2kx_1 + kx_2$$

$$\frac{d}{dt}(m\dot{x}_2) + kx_2 + k(x_2 - x_1) = 0$$

$$\Rightarrow m\ddot{x}_2 = -2kx_2 + kx_1$$

Vad förför måste man ha i både lagrangian och lagrange-ekv?

$$\mathcal{L} = K - V = \frac{1}{2}m(\dot{x}^2 + \dot{y}^2) - V(r), \quad r = \sqrt{x^2 + y^2}$$

$$x = r\cos(\theta) \quad \dot{x} = \dot{r}\cos(\theta) - r\dot{\theta}\sin(\theta)$$

$$y = r\sin(\theta) \quad \dot{y} = \dot{r}\sin(\theta) + r\dot{\theta}\cos(\theta)$$

$$\mathcal{L} = \frac{1}{2}m(\dot{r}^2 + \dot{\theta}^2r^2) - V(r), \quad \text{frihetsgrad } r, \theta, \text{ mpr}$$

$$\frac{d}{dt}\left(\frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{r}}\right) = \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial r} \Rightarrow \frac{d}{dt}m\dot{r} = m\dot{\theta}^2r - \frac{\partial V}{\partial r}$$

$$\Rightarrow \boxed{m\ddot{r} = m\dot{\theta}^2r - \frac{\partial V}{\partial r}}$$

$$\frac{d}{dt}\left(\frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{\theta}}\right) = \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \theta} \Rightarrow \frac{d}{dt}(mr^2\dot{\theta}) = 0$$

bevarad

Ex: Polära koordinat. lagrangian

$$T = \frac{1}{2} m (\dot{r}^2 + \dot{\theta}^2 r^2)$$

$$V = V(r)$$

$$\mathcal{L}: T - V = \frac{1}{2} m (\dot{r}^2 + \dot{\theta}^2 r^2) - V(r)$$

$$\begin{cases} A \\ B \end{cases} \left\{ \begin{array}{l} \frac{d}{dt} \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{r}} = \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial r} \\ \frac{d}{dt} \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{\theta}} = \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \theta} \end{array} \right.$$

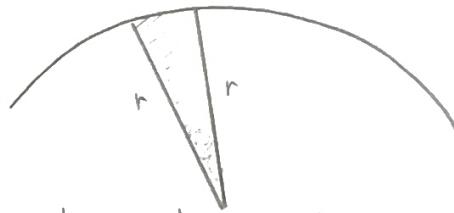
$$\begin{aligned} A) \frac{d}{dt} m\dot{r} &= m\dot{\theta}^2 r - \frac{d}{dr} V(r) \\ m\ddot{r} &= m\dot{\theta}^2 r - \frac{d}{dr} V(r) \end{aligned}$$

$$\boxed{m\ddot{r} - m\dot{\theta}^2 r = F} \quad \text{Newton i Polära koord}$$

$$B) \frac{d}{dt} (mr^2 \dot{\theta}) = 0$$

$$\Rightarrow mr^2 \ddot{\theta} = P_\theta = \text{bevarad}$$

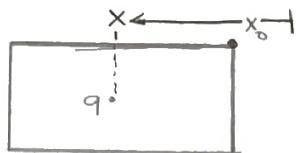
\Downarrow Rörelsemängdimoment

$$\frac{1}{2} r^2 \frac{d\theta}{dt} = \frac{dA}{dt}$$

$$\frac{1}{2} r^2 \dot{\theta} = \frac{dA}{dt} \quad \text{Konstant}$$

$$\underline{\underline{Ex: 2}} \quad q = x - x_0(t)$$

$$x = q + x_0(t)$$

Accelererat Koordinatsystem

$$T = \frac{1}{2} m \dot{x}^2$$

$$V = V(q)$$

$$L = \frac{1}{2} m (\dot{q} + \dot{x}_0(t))^2 - V(q)$$

$$\frac{d}{dt} \frac{\partial L}{\partial \dot{q}} = \frac{\partial T}{\partial q}$$

$$m \frac{d}{dt} (\dot{q} + \dot{x}_0) = - \frac{\partial V}{\partial q}$$

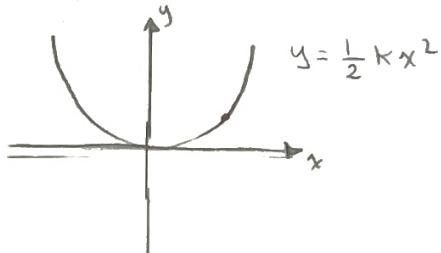
$$m \ddot{q} + m \ddot{x}_0 = - \frac{\partial V}{\partial q}$$

$$m \ddot{q} = - \underbrace{m \ddot{x}_0}_{\text{fiktiv-kraft}} - \frac{\partial V}{\partial q}$$

fiktiv-kraft

Ex₃: Förentkling av ex 23 i kompendiet

Kroppen följer en bana

$$T = \frac{1}{2} m (\dot{x}^2 + \dot{y}^2)$$

$$V = m g y$$

1 frihetsgrad pga tvång

$y = f(x) \equiv y(x)$

ett generaliserat koordinat

Välj x eller y som generaliseringad koord

ersätt $y(x)$, $\dot{y}(x, \dot{x})$

$$\begin{aligned} \mathcal{L} &= \frac{1}{2} m(\dot{x}^2 + \dot{y}^2) - mg y \\ &= \frac{1}{2} m \dot{x}^2 (1 + k^2 x^2) - \frac{1}{2} mg k x^2 \end{aligned}$$

Cloud:

$$y = \frac{1}{2} k x^2$$

$$\dot{y} = k x \dot{x}$$

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial x}$$

$$\frac{d}{dt} m \dot{x} (1 + k^2 x^2) = m \dot{x}^2 k^2 x - mg k x$$

$$m \ddot{x} (1 + k^2 x^2) + 2m \dot{x} k^2 x \dot{x} = m \dot{x}^2 k^2 x - mg k x$$

$$m \ddot{x} = \frac{-mgxk - m\dot{x}^2 x k^2}{1 + k^2 x^2}$$

för små svängningar
linearisera R.E

$$m \ddot{x} = -g m k x + \mathcal{O}(x^2, \dot{x}^2, x \dot{x})$$

$$\ddot{x} = -g k x \Rightarrow \omega = \sqrt{g k}$$

* Analysera \mathcal{L} för att komma fram till samma svar

\mathcal{L} för harmonisk oscillator är andragrads polynom

x, x' :

$$\mathcal{L} \approx \frac{1}{2} m \dot{x}^2 - \underbrace{\frac{1}{2} m g k x^2}_{\text{effektiv fjäderkonstant}}$$

$$\omega^2 = \frac{mgk}{m} = gk$$

Ex: 4 Rotierende Koordinatensystem

$$\vec{v} = \frac{d\vec{r}}{dt} = (\dot{\vec{r}} + \vec{\Omega} \times \vec{r})$$

$$L(\vec{r}, \dot{\vec{r}}) \quad L = \frac{1}{2} m (\dot{\vec{r}} + \vec{\Omega} \times \vec{r})^2$$

La Grange Ekv.

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{\vec{r}}} \right) = \frac{\partial L}{\partial \vec{r}}$$

$$\frac{d}{dt} (m(\dot{\vec{r}} + \vec{\Omega} \times \vec{r})) = m(\dot{\vec{r}} + \vec{\Omega} \times \vec{r}) \frac{\partial}{\partial \vec{r}} (\vec{\Omega} \times \vec{r})$$

$$m \ddot{\vec{r}} + m \vec{\Omega} \times \dot{\vec{r}} = m \frac{\partial}{\partial \vec{r}} (\dot{\vec{r}} + \vec{\Omega} \times \vec{r}) (\vec{\Omega} \times \vec{r})$$

$$= -m \frac{\partial}{\partial \vec{r}} (\vec{r} (\vec{\Omega} \times (\dot{\vec{r}} + \vec{\Omega} \times \vec{r}))) = m(\vec{\Omega} \times (\vec{r} + \vec{\Omega} \times \vec{r}))$$

$$m \ddot{\vec{r}} + 2m \vec{\Omega} \times \dot{\vec{r}} + m \vec{\Omega} \times (\vec{\Omega} \times \vec{r}) = 0$$

↑ ↑
 Corioliskraft Centripetalkraft

Ex 4

Sfäriska Koordinat

$$x = r \sin\theta \cos\varphi$$

$$y = r \sin\theta \sin\varphi$$

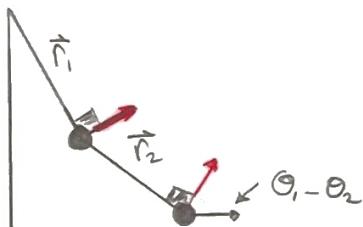
$$z = r \cos\theta$$

$$\dot{\vec{r}} = \dot{r} \hat{z} + r \dot{\theta} \hat{x} + r \sin\theta \dot{\varphi} \hat{y}$$

$$\dot{\vec{r}}^2 = (\dot{r}^2 + r^2 \dot{\theta}^2 + r^2 \sin^2\theta \dot{\varphi}^2)$$

$$L = \frac{1}{2} m (\dot{r}^2 + r^2 \dot{\theta}^2 + r^2 \sin^2\theta \dot{\varphi}^2)$$

Ex 5 Dubbel pendel

$$L = \frac{1}{2} m (\dot{\vec{r}_1}^2 + (\vec{r}_1 + \vec{r}_2)^2) + mg (\vec{r}_1 \cdot \hat{z} + (\vec{r}_1 + \vec{r}_2) \cdot \hat{z})$$

$$= \frac{1}{2} m (2\dot{\vec{r}}^2 + \dot{\vec{r}_1}^2 + 2\vec{r}_1 \cdot \dot{\vec{r}_2}) + mg (2\vec{r}_1 \cdot \hat{z} + \vec{r}_2 \cdot \hat{z})$$

$$L = \frac{1}{2} m l^2 (2\dot{\theta}_1^2 + \dot{\theta}_2^2 + 2\dot{\theta}_1 \dot{\theta}_2 \cos(\theta_1 - \theta_2)) + mg l (2\cos\theta_1 + \cos\theta_2)$$

$$L = \frac{1}{2} (2\dot{\theta}_1^2 + \dot{\theta}_2^2 + 2\dot{\theta}_1 \dot{\theta}_2 \cos(\theta_1 - \theta_2)) + g_L (2\cos\theta_1 + \cos\theta_2)$$

$$\theta_1: \frac{d}{dt} (2\ddot{\theta}_1 + \dot{\theta}_2 \cos(\theta_1 - \theta_2)) = -\dot{\theta}_1 \dot{\theta}_2 \sin(\theta_1 - \theta_2) - \cancel{-2g_L \sin \theta_1}$$

$$2\ddot{\theta}_1 + \dot{\theta}_2 \cos(\theta_1 - \theta_2) - \dot{\theta}_2 (\theta_1 - \theta_2) \sin(\theta_1 - \theta_2)$$

$$2\ddot{\theta}_1 + \dot{\theta}_2 \cos(\theta_1 - \theta_2) + \dot{\theta}_2^2 \sin(\theta_1 - \theta_2) = -\frac{2}{L} g \sin \theta_1$$

$$\dot{\theta}_1 + \frac{1}{2} \dot{\theta}_2 \cos(\theta_1 - \theta_2) + \frac{1}{2} \dot{\theta}_2^2 \sin(\theta_1 - \theta_2) + \frac{g}{L} \sin \theta_1 = 0$$

θ_2 : ges på samma sätt

Hamilton ekvationer

Energi princip: $\mathcal{L} = T - V$ $E = T + V = 2T - (T-V)$
 $= 2T - \mathcal{L}$

$$2T = m\dot{x}^2 = \dot{x} \cdot \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}} \quad (= \dot{x}P)$$

$$\begin{aligned} \frac{dE}{dt} &= \frac{d}{dt} \left(\dot{x} \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}} - \mathcal{L} \right) = \ddot{x} \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}} + \dot{x} \frac{d}{dt} \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}} - \frac{d}{dt} \mathcal{L} = \\ &= \ddot{x} \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}} + \dot{x} \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}} - \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial x} \dot{x} - \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}} - \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{x}} \ddot{x} = 0 \end{aligned}$$

Kom ihåg: $dA = \frac{\partial A}{\partial x} dx + \frac{\partial A}{\partial y} dy = A_x dx + A_y dy = F dx + G dy$

$$\mathcal{L}(q, \dot{q}) \quad P = \frac{d\mathcal{L}}{d\dot{q}} = P(q, \dot{q}) \quad (\text{ex: } T = \frac{1}{2}m\dot{x}^2 \quad P = m\dot{x})$$

$$H(P, q) = q \dot{q} (q, P) - \mathcal{L}(q, \dot{q}(q, P)) \quad (P = m\dot{x} \Rightarrow \dot{x} = P/m)$$

Vanliga H-mapa: $P \circ q$

$$\begin{aligned} dH &= \dot{q} dp + P dq - \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial q} dq - \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{q}} d\dot{q} = \dot{q} dp - \frac{d}{dt} \left(\frac{\partial \mathcal{L}}{\partial q} \right) dq = \\ &\quad (P = \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{q}} \quad \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial q} dq = \frac{d}{dt} \left(\frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{q}} \right) dq) \end{aligned}$$

$$= \dot{q} dp - \dot{P} dq \implies \frac{\partial H}{\partial p} = \dot{q} \quad \frac{\partial H}{\partial q} = -\dot{P} \quad \text{Hamilton ekvation}$$

$$\underline{\text{Specialfall}}: T = \frac{1}{2} m \dot{q}^2 \quad V = V(q)$$

$$\text{I: } L(q, \dot{q}) = \frac{1}{2} m \dot{q}^2 - V(q)$$

$$\text{II: } p = \frac{\partial L}{\partial \dot{q}} = m \dot{q}$$

$$\text{III: } \dot{q} = \dot{q}(p, q) = P/m$$

$$\begin{aligned}\text{IV: } H(p, q) &= p \dot{q} - L(q, \dot{q}(p, q)) = \frac{P^2}{m} - \frac{1}{2} m \dot{q}^2 + V(q) \\ &= \frac{P^2}{m} - \frac{1}{2} m \left(\frac{P}{m}\right)^2 + V(q)\end{aligned}$$

$$H(p, q) = \frac{1}{2} \frac{P^2}{m} + V(q)$$

$$\underline{\text{Generalisat: }} p \rightarrow \vec{p}, q \rightarrow \vec{q} \implies H(\vec{p}, \vec{q}) = \frac{1}{2} \vec{P} M^{-1} \vec{p} + V(\vec{q})$$

$$\frac{\partial H}{\partial p_i} = \dot{q}_i, \quad \frac{\partial H}{\partial q_i} = -\dot{p}_i$$

Fullständigt dynamisk beskrivning

Newton: $\ddot{q} = F(q)$, andra ordning diff-ekv

Hamilton: 2 frihetsgrader, första ordning diff-ek: Hedenst

Poisson bracket

Elegant beskrivning av dynamisk variabler

$$\text{ex. } \vec{x}, \vec{p} \Rightarrow \vec{J} = \vec{x} \times \vec{p}$$

Allmäna funktioner: $A(\vec{p}, \vec{q})$, $B(\vec{p}, \vec{q})$

$$[A, B] = \sum_i \left(\frac{\partial A}{\partial q_i} \frac{\partial B}{\partial p_i} - \frac{\partial A}{\partial p_i} \frac{\partial B}{\partial q_i} \right)$$

Specialfall: $[q_i, p_j] = \sum_k \left(\frac{\partial q_i}{\partial q_k} \frac{\partial p_j}{\partial p_k} - \frac{\partial q_i}{\partial p_k} \frac{\partial p_j}{\partial q_k} \right)$
 $= \sum_k \delta_{ki} \delta_{kj} = \sum_k \delta_{ik} \delta_{kj} = \delta_{ij}$

$$\Rightarrow [q_i, p_j] = \delta_{ij}$$

$$[q, H] = \frac{\partial q}{\partial t} \frac{\partial H}{\partial p} - \frac{\partial q}{\partial p} \frac{\partial H}{\partial t} = \dot{q}$$

$$[p, H] = \frac{\partial p}{\partial t} \frac{\partial H}{\partial p} - \frac{\partial p}{\partial p} \frac{\partial H}{\partial t} = \dot{p}$$

$$\left. \begin{array}{l} [p, H] = \dot{p} \\ [q, H] = \dot{q} \end{array} \right\}$$

$$[A(p, q, t), H] = \frac{\partial A}{\partial q} \frac{\partial H}{\partial p} - \frac{\partial A}{\partial p} \frac{\partial H}{\partial q} = \frac{\partial A}{\partial q} \dot{q} + \frac{\partial A}{\partial p} \dot{p} -$$

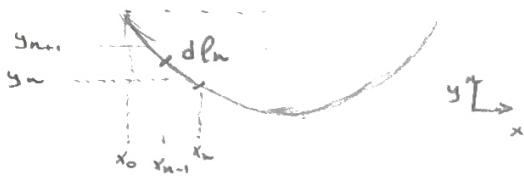
$$\frac{\partial A}{\partial q} \frac{dq}{dt} - \frac{\partial A}{\partial p} \frac{dp}{dt} + \frac{d}{dt} A(p, q, t) - \frac{\partial A}{\partial t}$$

$$\frac{dA}{dt} = [A, H] + \frac{\partial A}{\partial t}$$

(Exemplet: $J_i = \epsilon_{ijk} x_j p_k$ $[J_i J_j] = \epsilon_{ijk} \epsilon_{ijl} J_k$)

(Kvantmekanik: $[q_i, p_j] = i\hbar \delta_{ij}$ $\frac{d}{dt} A = \frac{q}{i\hbar} [AH] + \frac{dA}{dt}$)
matriser kommuterer $[AB] = AIB - BA$

Hängande kedja (variationsräkning)

- Kedjan rör sig tills den är i en viss form
- Minimering av lägesenergi behövs

$$S = \sum_n \rho g (dx_n) y_n = \sum_n \rho g \sqrt{\Delta^2 + (y_n - y_{n-1})^2} y_n =$$

$$\sum_n \rho g \sqrt{1 + ((y_n - y_{n-1})/\Delta)^2} y_n \Delta - \rho g \sum_n y_n \sqrt{1 + y_n^2} \Delta = \sum_n W(y_n, \dot{y}_n) \Delta$$

(definition: $\dot{y}_n = (y_n - y_{n-1})/\Delta$ $W = y_n \sqrt{1 + y_n^2} \cdot \rho g$)

Minimering av S : $\frac{\partial S}{\partial y_k} = 0$

$$\frac{\partial S}{\partial y_k} = \frac{\partial W}{\partial y_k} + \frac{\partial W}{\partial \dot{y}_k} \frac{\partial \dot{y}_k}{\partial y_k} + \frac{\partial W}{\partial y_{k+1}} \frac{\partial y_{k+1}}{\partial y_k} = \frac{\partial W}{\partial y_k} + \frac{\partial W}{\partial y_k} \cdot \frac{1}{\Delta} + \frac{\partial W}{\partial y_{k+1}} (-\frac{1}{\Delta}),$$

$$= \frac{\partial W}{\partial y_k} + \frac{1}{\Delta} \left(\frac{\partial W}{\partial y_k} - \frac{\partial W}{\partial y_{k+1}} \right) = \frac{\partial W}{\partial y_k} - \frac{d}{dx} \left(\frac{\partial W}{\partial \dot{y}_k} \right)$$

$$-\frac{1}{\Delta} \left(\frac{\partial W}{\partial y_n} \Big|_{n=k+1} - \frac{\partial W}{\partial y_n} \Big|_{n=k} \right) \approx \frac{d}{dx} \left(\frac{\partial W}{\partial \dot{y}_k} \right)$$

Ta kontinuum-gränsen:

$$\frac{\partial S}{\partial y(x)} = \frac{\partial W}{\partial y} - \frac{d}{dx} \left(\frac{\partial W(y, \dot{y})}{\partial \dot{y}} \right) = 0 \Rightarrow S = \int_0^L \rho g \sqrt{1+y^2} y$$

$(y_K \rightarrow y(x_K) \rightarrow y(x))$ (ändrar rotation $x \rightarrow t$ $w \rightarrow -l$ $y \rightarrow q$)

Nu är S en funktional: $S: \text{funktion} \rightarrow \text{tal}$

$$S = \int_0^T L(q, \dot{q}) dt \Rightarrow \frac{dS}{dq(t)} = \frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{q}} \right) - \frac{\partial L}{\partial q} \text{ la grange-ekv}$$